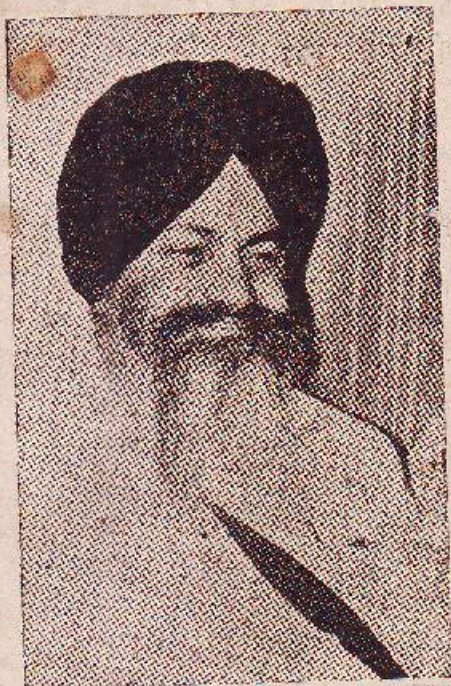

ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਕੁੱਲਾ
ਸੂਬਿਆਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰ

ਬਨਾਮ

ਮਤਾ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦਾ

ਲੇਖਕ : ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮਿਹਰ ਚੰਦ ਭਾਰਦਵਾਜ

ਭੂਮਿਕਾ : (ਸੰਤ) ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ
ਮੁੱਲ : ਇਕ ਰੁਪਿਆ

ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ
ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੁਸਤਕ

ਧਰਮ-ਯੁਧ ਮੋਰਚਾ

ਲੇਖਕ

ਐਮ. ਸੀ. ਭਾਰਦਵਾਜ

ਸਹਿਯੋਗੀ ਲੇਖਕ :

ਅਟੱਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ

ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ

ਜਨਰਲ ਜੇ. ਐਸ. ਅਰੋੜਾ

ਡਾ: ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ ਸਵਾਮੀ

ਡਾ: ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ :

(ਸੰਤ) ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲੌਗੋਵਾਲ

ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਇਕ ਖੁਲ੍ਹੀ ਚਿੱਠੀ।

੨

ਵੀਹ ਤਸਵੀਰਾਂ ਸਹਿਤ, ਕੀਮਤ : 4-00

ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ

ਸੂਬਿਆਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰ

ਬਨਾਮ

ਮਤਾ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦਾ

ਲੇਖਕ

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮਿਹਰ ਚੰਦ ਭਾਰਦਵਾਜ

ਸਰਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਫ ਸਿਵਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ (ਸਾਬਕਾ)

ਬਾਪਰ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ, ਪਟਿਆਲਾ

ਭੂਮਿਕਾ

ਸ਼ੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ

ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ

ਲੇਖਕ

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮਿਹਰ ਚੰਦ ਭਾਰਦਵਾਜ

੧੫੭, ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਗ, ਪਟਿਆਲਾ

ਫੋਨ : ਰਿਹਾਇਸ਼ ੭੫੧੩੭ ਪੀ.ਪੀ.

(ਕੇਵਲ ਛੁਟੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਵਕਤ ਲਈ)

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ (ਸਮਤਾ ਮੈਗਜ਼ੀਨ) ਜਨਵਰੀ ੧੯੮੩
ਤੀਜੀ ਵਾਰ (ਸੰਤ ਲੌਗੋਵਾਲ ਜੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸਹਿਤ)

੨੨ ਮਾਰਚ ੧੯੮੩

੧੫ ਐਡੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਲ ਛਪਿਆ ੫੩,੨੦੦

ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਵਾਰ ਜੂਨ ੧੯੮੪

ਗਿਣਤੀ ੫੦੦੦

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ

ਸਿੰਘ ਬੁਦਰਥ, ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਪ੍ਰਿੰਟਰ

ਲਾਕਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, ਚੌਕ ਬਾਬਾ ਭੋੜੀ ਵਾਲਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

੫

ਦੋ ਸ਼ਬਦ

ਇਹ ਮੇਰਾ ਸੁਭਾਗ ਹੈ ਕਿ ਅਜੀਬ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਐਮ.ਸੀ. ਭਾਰਦਵਾਜ ਵਲੋਂ ਸਿਖ-ਜਗਤ ਦੀ ਅਜੀਮ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਤੇ' ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਟੀਕਾ-ਮਈ ਲੇਖ ਜਨਤਾ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਭਾਰਦਵਾਜ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਨੌਜਵਾਨ ਚਿੰਤਕ ਹਨ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਮਰ ਵੇਲ ਵਾਂਗੂ ਵਿਆਪ ਰਹੀ ਗਰੀਬੀ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਬਦਹਵਾਸੀ, ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਤੇ ਅਨਿਆਂ ਆਦਿ ਵਿਥਿਆਂ ਦਾ ਜੋ ਗਹਿਰਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੇ-ਬਾਕ, ਨਿਡਰ, ਖਾੜਕੂ ਤੇ ਖੁਲ੍ਹੇ-ਖੁਲਾਸੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

'ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਤੇ' ਬਾਰੇ ਵਹਿਮ, ਡਰ, ਸੰਕੇ, ਭੜਕਾਹਟ ਤੇ ਬੇ ਭਰੋਸਗੀ ਦਾ ਮਾਰ ਮਾਰੋਲ ਜੋ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਹਾਕਮ-ਮੰਡਲੀ ਤੇ ਉਸਦੀ ਪਿਛ-ਲੱਗ ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਰਾਹੀਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਬਾ-ਦਲੀਲ ਖੰਡਨ ਇਕ ਲੋਕ-ਦਰਦੀ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਇਸ ਮਤੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਉਪਰੰਤ ਨਾ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ, ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਜੋ ਬੰਧਨ ਟੁੱਟਣੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਵੀ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਨੇ ਬੜਾ ਸਪਸ਼ਟ ਦਿਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਜਿਸ ਨਿਰਪਖਤਾ ਨਾਲ ਏਸ ਮਤੇ ਉਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਹਾਕਮਾਂ ਅਤੇ ਫਿਰਕੂ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਪ੍ਰੈਸ ਵੱਲੋਂ ਸੁੱਟੀ ਜਾ ਰਹੀ ਧੂੜ ਨੂੰ ਲਾਹੁਣ ਦਾ ਨਿੰਗਰ ਉੱਦਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਧੌੜੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਇਸ ਬਾ-ਮੌਕਾ ਹੰਭਲੇ ਲਈ ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਸੁਹਿਰਦ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਉਥੇ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਰ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਤੇ ਨੂੰ ਸੌਧ, ਨਿਰਪੱਖ ਤੇ ਇਕਾਗਰ ਮਨ ਨਾਲ ਵਾਚਣ ਤੇ ਫੇਰ ਆਪਣੀ 'ਅੰਦਰਲੀ ਆਵਾਜ਼' ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਟੇ ਕੱਢਣ। ਹਰ ਬੁੱਧ-ਵਿਵੇਕ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਫ਼ ਦਿੱਸ ਪਵੇਗੀ ਕਿ ਮਤੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ : ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲਗ-ਪਗ ਹਰ ਰੋਗ ਦਾ ਇਲਾਜ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਇਸ ਲੋਕ-ਹਿਰੋਸ਼ੀ ਚਿੰਤਕ ਲੇਖਕ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ੁਭ ਕਾਮਨਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ,

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ—

ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ) ਲੋਂਗੋਵਾਲ

5

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਭਾਰਦਵਾਜ ਹੋਰਾਂ ੪ ਅਪ੍ਰੈਲ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹਸਤਾ-ਰੋਕੂ
ਸਤਿਆਗ੍ਰਹੀਆਂ ਉਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅੰਧਾ-ਪ੍ਰੰਦ ਗੋਲੀ ਚਲਾ
ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਿਰੁੱਧ, ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ
ਰੁਪਏ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

(ਨੋਟ : ਨੌਕਰੀ ਛੱਡਣ ਦੇ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਸੰਤ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਜੀ ਨੇ
ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਪ੍ਰਤਿ ਸੇਵਾਵਾਂ
ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ
(Adviser) ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।)

ਬੰਨਤੀ

ਇਸ ਪੈਂਡਲਿਟ ਵਿੱਚ ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ, ਤੁਰੰਤ
ਲੇਖਕ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨੀ ਜੀ।

ਮਸਲਾ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ

ਸੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਲੋਂ ਧਰਮ ਯੁਧ ਦੇ ਨਾਉਂ ਹੇਠ, ਅਰੰਭੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ੧੫ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਜਦੋ-ਜਹਿਦ ਦੌਰਾਨ ੧,੮੦,੦੦੦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰ ਜੇਹਲ-ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ੨੦੦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੰਜਾਬੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ੯੫ ਫੀ ਸਦੀ ਸਿੱਖ ਸਨ, ਹੁਣ ਤਕ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਵਿਚ ਢਿੱਲ ਵਿਖਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲਮਕਾਉਣ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੋ ਫਾਇਦੇ ਪੁੱਜ ਰਹੇ ਹਨ—ਪਹਿਲਾ ਫਾਇਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਹਿੰਦੂ-ਵੀਰ ਮਹਿੰਗਾਈ, ਥੁੜੇ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਕ੍ਰਿਸਟਾਚਾਰੀ ਤੇ ਟੈਕਸਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਛੂਤ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ, ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਬੁਕਲ ਵਿਚ ਵੜੇ ਤੁਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੂਜਾ ਫਾਇਦਾ ਜੋ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਪੁੱਜ ਰਿਹਾ ਹੈ—ਉਹ ਹੈ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲਾਉਣ ਲਈ ਬਹਾਨਾ। 'ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦਾ ਕੂੜ' ਵਿਖਾ ਵਿਖਾ ਕੇ, ਹਿੰਦੂ ਵੋਟਾਂ ਬਟੋਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲਾਉਣ ਲਈ ਅਰਾਹ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਸਾਮ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਲਟਕਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਸਾਮੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ ੩੬ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ੩੭ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ, ਹੱਲ ਇਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ 'ਮੀਸ' ਅੰਦਰ ਡੱਕ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ, ਬਿਲਕੁਲ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲਟਕਾਈ ਰੱਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੇਂਦਰੀ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਇਕੋ ਨਾਅਰਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ "ਦੇਰ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ"...ਹੁਣ ਉਹ ਅਗਰ ਕਰੇਗੀ 'ਗਰੀਬੀ ਹਟਾਓ, ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਲੋਕੀ' ਹੀ-ਹੀ ਕਰ ਕੇ ਹੱਸ ਨਹੀਂ ਪੈਣਗੇ? ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਅਸਾਮ ਵਾਂਗੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਸੱਤ ਸਾਲ ਤੋਂ ਲਟਕਾਈ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ...

ਇਕ ਬੇਨਤੀ—ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਅਸਾਮ ਦੀਆਂ ਸਮਸਿਆਵਾਂ ਕੋਈ ਫੋਟੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਸਮਸਿਆਵਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹੀਆਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਵੇਂ ਹਉ-ਪਰੇ ਕਹਿ ਹੀ ਟਾਲ ਦਿਤਾ ਜਾਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅੱਖਾਂ ਫੇਰ ਲਈਆਂ ਜਾਣ ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਜੂਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਾਡੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀ ਹੈ ਜਾਂ

ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਣਡਿੱਠਾ ਕਰ ਦੇਈਏ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਗੂ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਮਜਹਬ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਡੀ ਜਾਤ ਬਿਰਾਦਰੀ ਦੇ ਨਹੀਂ—ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਹੁੰਚ ਵੀ ਸਾਇੰਟਿਫਿਕ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ...

ਅਜ ਜਦ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕਦਮ ਕਦਮ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮਖੌਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਗੱਲ ਗੱਲ ਤੇ ਜਨਤਾ ਨਾਲ ਠੱਗੀ ਮਾਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਆਏ ਦਿਨ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਸਬਜ਼ ਬਾਗਾਂ ਦੀ ਆੜ ਹੇਠ ਜਨ ਸਧਾਰਨ ਦਾ ਜੀਉਣਾ ਤਾਂ ਕੀ, ਮਰਨਾ ਵੀ ਹਰਾਮ ਕਰ ਛਡਿਆ ਹੋਵੇ... 'ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ' ਦੇ ਨਾਉਂ ਹੇਠ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਡ-ਬਕਰੀਆਂ ਸਮਝ ਕੇ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਭੁੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਸੁਣਵਾਈ ਤੀਕ ਵੀ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ—ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਾਇਦ ਹੀ ਐਨੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਜਨਤਾ ਤੇ ਚਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹੋਣ ਜਿੰਨੀਆਂ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਵਿਚ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ... ਜਿਥੇ ਬਲਾਤਕਾਰੀ, ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਤੇ ਖੋਹਾਂ ਆਖ ਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹੋਣ, ਸਲਾਖਾਂ ਪਿਛੇ ਡਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸਲਾਖਾਂ ਚੁਭਾਉਣ ਵਿਚ ਜ਼ਰਾ ਸ਼ਰਮ ਤੀਕ ਨਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇ— ਅੰਨ੍ਹੇ ਕਰਨੇ ਤੇ ਵੱਖ ਰਹੇ, ਕੁਦਰਤ ਵਲੋਂ ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਤੇ ਵੀ ਲਾਠੀਆਂ ਵਰ੍ਹਾਉਣ ਵਿਚ ਸ਼ਰਮ ਤੀਕ ਨਾ ਹੋਵੇ (ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਲਾਠੀਆਂ ਦੀ ਵਰਖਾ, ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਅਖੌਤੀ ਖਾਨਦਾਨੀ ਹਮਦਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀਆਂ ਅਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹੋਵੇ) ...ਜਿਥੇ ਬੇਕਾਰੀ, ਭਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰੀ, ਕੁੱਖਮਰੀ ਅਤੇ ਚੋਰ-ਬਜ਼ਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਜ਼ਹੂਰੀ ਅੰਗ ਬਣ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹੋਣ—ਅਤੇ ਇਹ ਸਭ ਨਾ-ਅਹਿਲ ਖੁਦਗਰਜ, ਦੇਸ਼-ਧਰੋਹੀ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਵਕਤ ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਬੇਗ਼ੈਰਤ ਕੁਣਬਾ-ਪਰਵਰ, ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ, ਬੂਠੇ, ਫਿਰਕਾ-ਪ੍ਰਸਤ, ਹੱਛੇ, ਆਪਹੁਦਰੇ ਤੇ ਡਿਕਟੇਟਰ ਕੇਂਦਰ ਵਿਰੁਧ ਜੋ ਵੀ ਨਹ-ਨਾਰੀ, ਪੰਛੀ-ਜਨੌਰ, ਕੀੜਾ-ਮਕੌੜਾ ਦੋਸਤ ਜਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣ, ਸਿਖ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਜਾਂ ਸਰਮਾਏਦਾਰ, ਦੇਸੀ ਜਾਂ ਬਦੇਸੀ ਬਗਾਵਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰੇ, ਉਸ ਸ਼ਖਸ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਤਨੋਂ ਮਨੋਂ ਸਾਥ ਦੇਣਾ ਹਰ ਚੇਤਨ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਦਾ ਪਨੌ-ਧਰਮ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ... ..?

ਅੱਜ, ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਖਾਤਰ, ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣ ਲਈ, ਆਉ, ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਇਤਿਹਾਸਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਹਾਲਤਾਂ ਉਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰ ਲਈਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਭੂਮੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ—
ਅਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਮਤਾ !

ਇਸ ਲੇਖ ਨੂੰ ਮੁਖ ਤੌਰ ਤੇ ਦੋ ਹਿਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।
ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਚੇਹਾਂ ਨੁਕਤਿਆਂ ਉਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ,
ਉਹ ਹਨ :

੧. ਕੀ ਸੂਬਿਆਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੰਗ, ਕੇਵਲ ਅਕਾਲੀ ਹੀ
ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ...?

੨. ਕੀ ਜਾਇਜ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਮੰਗਣਾ ਗੁਨਾਹ ਹੈ...??

੩. ਕਿਹੜੇ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰੀਏ.....??? (ਕੋਈ ਕੇਂਦਰ ਹੈ ਵੀ..?)

੪. ਸੂਬਿਆਂ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰੇ ਹੀ ਕਿਉਂ.....????

ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਮਗਰੋਂ ਲੇਖ ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਲੇਖਕ
ਨੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਮਤੇ ਬਾਬਤ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਵਿਚਾਰ ਦਸੇ ਹਨ ।

(ਨੋਟ—ਅਗਰ ਕੋਈ ਸਾਧੀ ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਸਵਾਲਾਂ ਬਾਬਤ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੀ, ਇਸ ਨਤੀਜੇ
ਤੇ ਪੁੱਜ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਤਾਂ ਬਸ ਦਾੜ੍ਹੀ ਮੁੱਛਾਂ ਰਖੀਆਂ ਹੀ ਸਮਝੋ, ਭਾਵ 'ਅੰਨ੍ਹਾ
ਅਕਾਲੀ ਭਗਤ' ਕਹਿ ਕੇ, ਲੇਖ ਦਾ ਦੂਜਾ ਭਾਗ ਛੱਡ ਹੀ ਦੇਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰੇ
ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਤਮਾਮ
ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਹੀ (ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਵੀ) ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ...
ਅਤੇ ਉਹ ਸ਼ਖਸ ਸਿਰਫ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਸਗੋਂ ਜਾਣੇ
ਅਨਜਾਣੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਨਿਜਾਮ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ (ਇੰਦਰਾ ਸਰਕਾਰ) ਦੀ ਵੀ
ਸਿਧੇ ਅਸਿਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ.....

ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਪਾਠਕ ਵੀਰ, ਕੇਵਲ ਦੂਸਰਾ ਭਾਗ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੀ ਉਪਰੋਕਤ
ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਾਂਗਾ, ਉਸ ਵਕਤ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ
ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਰੀ ਬੈਤਗਰਾਉਂਡ ਸਮਝਿਆਂ ਬਗ਼ੈਰ,
ਅਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਮਤਾ ਸਮਝਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ! ਜੇ ਮੇਰੀ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ
ਇਹੋ ਹੀ ਅਪੀਲ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਸੁਭਵਾਨ ਪਾਠਕ, ਸਿਸਟੇਮੈਟਿਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲੇਖ

ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਭਾਗ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਮੁੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਲੇਖਕ ਸਿਰ ਮੱਥੇ ਕਬੂਲ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਆਲੋਚਕ ਸੱਜਣਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਸਹਿਮਤੀ, ਅਸਹਿਮਤੀ ਦਸੇਗਾ।)

ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰ, ਪਰ ਕਿਉਂ ?

ਅੱਜ ਬੇਸ਼ੱਕ ਹਾਕਮਾਂ ਵਲੋਂ ਸ਼ੁਭਾ ਸ਼ਾਮ ਇਹੋ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੱਖਵਾਦੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸਿਰ ਚੁਕ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਭਾਰੀ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਹੈ, ਅਗਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵੱਖਵਾਦੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਾ ਕੂਚਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਪਰ ਆਓ, ਜ਼ਰਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵੱਖਵਾਦੀ ਤਾਕਤਾਂ (ਅਗਰ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਕੋਈ ਹਨ....) ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜਾਂ ਸੱਤਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਕਿਉਂ ਸਿਰ ਚੁਕ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ? ਕੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹੇ ਵੱਖਵਾਦੀ ਅਨਸਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਾਂ ਧਕਦਮ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਗ੍ਰਹਿ ਤੋਂ ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ?

(੧) ਕੀ ਇਕੱਲੇ ਅਕਾਲੀ ਹੀ ਸੂਬਿਆਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਮੰਗ ਰਹੇ ਹਨ ?

ਨਹੀਂ ! ਨਹੀਂ !! ਨਹੀਂ !!! ਅੱਜ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ ਅੱਠ ਸੂਬੇ ਹੋਰ ਵੀ ਹਨ, ਜੋ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਕੀ ਉੱਤਰ ਤੇ ਕੀ ਦੱਖਣ...ਕੀ ਪੂਰਬ ਤੇ ਕੀ ਮੱਧ ਭਾਰਤ, ਸਭ ਪਾਸਿਉਂ ਹੀ 'ਦਿੱਲੀ' ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਨਾਹਰੇ ਬੁਲੰਦ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ! ਆਹ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਹੀ ਆਂਧਰਾ ਤੇ ਕਰਨਾਟਕਾ (ਮੈਸੂਰ) ਵਲੋਂ ਜਿਹੜਾ ਫਤਵਾ ਕੇਂਦਰੀ ਹਕੂਮਤ ਵਿਰੁਧ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਬੂਤ ਹੋਰ ਕਿਹੜਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਨ੍ਹਾ ਇੰਦਰਾ-ਭਗਤ ਦੱਖਣੀ-ਪੂਰਬੀ ਭਾਰਤ ਵੀ ਸੰਜੇਸ਼ਾਹੀ ਨਿਗਮ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਲੋਚ ਰਿਹਾ ਹੈ ? ਅਕਾਲੀਆਂ ਤਾਂ ਅਵਾਜ਼ ਸਿਰਫ ੧੯੭੮ ਤੋਂ ਹੀ ਉਠਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੇ ਇਹੋ ਨਾਹਰਾ ੧੯੫੮ ਵਿਚ ਹੀ ਬੁਲੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ—ਜਦ ਵਿਦਵਾਨ ਲੀਡਰ ਨੰਬੂਦਰੀਪਾਦ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਗ਼ੈਰ ਕਿਸੇ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ (on very flimsy grounds) ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਹੋਰਾਂ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਸਲਾਹ ਤੇ ਡਿਸਮਿਸ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ ! ਕੇਰਲਾ ਵਾਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ (ਜੋ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਹਨ) ਲੋਕ-ਰਾਜੀ ਚੰਗਾ ਨਾਲ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਡਿਸਮਿਸ ਕਰਨ ਲਗਿਆਂ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਾਏ।

(ਨੋਟ—ਹੁਣ ਇਹ ਪ੍ਰਸ ਵਿਚ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ ਕਿ ਤਦ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਸੀ.ਆਈ.ਏ.ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਖਾ ਕੇ, ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੁੜਵਾਈ ਸੀ।)

ਸੋ ਪਿਆਰੇ ਪਾਠਕ ਵੀਰੋ, ਅੱਜ ਇਕੱਲਾ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਸਗੋਂ ਅੱਠ ਸੂਬੇ ਹੋਰ ਵੀ ਹਨ, ਜੋ ਇਹੋ ਹੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਫ਼ਰਕ ਸਿਰਫ਼ ਐਨਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸ਼ਰੇਆਮ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਹੈ...

ਜੀ ਹਾਂ ! ਅੱਜ ਅਕਾਲੀ ਹੀ ਇਕੱਲੇ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਗੋਂ ਪੂਰਬ ਵਿਚੋਂ ਅਸਾਮ, ਬੰਗਾਲ ਤੇ ਡਿਪੁਰਾ... ਦੱਖਣ ਵਿਚੋਂ ਕੇਰਲਾ ਤੇ ਮਦਰਾਸ, ਮੱਧ ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਆਂਧਰਾ ਤੇ ਕਰਨਾਟਕਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਾਂਗੂੰ ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਝੰਡਾ ਚੁੱਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਜੋਤੀ ਬਾਸੂ, ਅੰਨਾ ਡੀ. ਐਮ. ਕੇ. ਦੇ ਲੀਡਰ ਰਾਮਚੰਦਰਨ, ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਸ਼ੇਖ ਅਬਦੁੱਲਾ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰ ਸ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਚੌਹਾਂ ਰਲ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਆਉ ਸੂਬਿਆਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ (Federalism) ਦੀ ਮੰਗ ਕਰੀਏ।

ਇਥੇ ਇਹ ਵੀ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹੋ ਛੇ ਸੂਬੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਹਿਮੀਅਤ ਰਖਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਰਾਜਸਥਾਨ ਜਾਂ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਅਗਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਕਿ ਕੀਤੀ ਹੈ ? ਹੋਰ ਤੇ ਹੋਰ, ਪੰਜਾਬ, ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ, ਅਸਾਮ, ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਤੇ ਬੰਗਾਲ ਤਾਂ ਪੰਜੇ ਦੇ ਪੰਜੇ ਹੀ ਸਰਹੱਦੀ ਸੂਬੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਿਆਂ ਦੋ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਨੈਸ਼ਨਲ-ਕਾਨਫਰੰਸ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤਾਂ ਦੋ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲਤ ਕੰਡਰ ਪਖੋਂ, ਜਥੇਬੰਦੀ ਪਖੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ—ਚਾਰ ਕਦਮ ਅਗਾਂਹ ਬੱਸ਼ੱਕ ਹੋਣ। ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਬਹੀਰ ਝਿਜਕ ਦੇ ਮੰਨ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੀ ਖਾੜਕੂ ਘੋਲ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਲੜੇ ਗਏ ਘੋਲ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਜੰਗੇ-ਅਜਾਦੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸੁਨਹਿਰੀ ਚੰਪਟਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਇਆ ਕਰਨਗੇ, ਬ-ਸ਼ਰਤ-ਏ ਕਿ ਜਦ ਵੀ ਕਦੇ ਨਿਰਪੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ।

ਇਹਨਾਂ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਬਾਬਤ ਤਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਵਰਗੇ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਗੋਲਡਨ ਟੈਂਪਲ ਚਾਬੀ ਮੌਰਚਾ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੀ ਜਿੱਤ ਮਗਰੋਂ ਇਕ ਭਾਰ ਰਾਹੀਂ

ਵਧਾਈ ਫੇਜ਼ਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸ: ਖੜਕ ਸਿੰਘ (ਉਦੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰ: ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੇ ਸਨ :

First Decisive Battle For India's Freedom won ...
Congratulations--M.K. Gandhi 19-1-1922

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਾਂਗੂੰ ਹੀ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਾਰਟੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੇਤਾ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਅਬਦੁਲਾ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ, ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਹੋਰਾਂ 11 ਸਾਲ ਤੀਕ (1953-64) ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕਰੀ ਰਖਿਆ ਸੀ, ਮਗਰ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਾਂਗੂੰ ਹੀ ਮਦਰਾਸੀ ਲੋਕ ਪ੍ਰਿਯ ਫ਼ਿਲਮੀ ਐਕਟਰ ਰਾਮਾਚੰਦਰਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਰਾਜ ਕਰ ਰਹੀ ਪਾਰਟੀ ਅੰਨਾ, ਡੀ. ਐਮ. ਕੇ. ਵੀ ਇਕ ਏਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਰਿਜਨਲ ਪਾਰਟੀ ਹੈ। ਬੰਗਾਲ, ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਅਤੇ ਕੇਰਲਾ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਪੈਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਜੋ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦਾ ਬਦਲ ਬਣ ਸਕੇ। ਸੀ. ਪੀ. ਐਮ. ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਾਂ ਬੰਗਾਲ, ਕੇਰਲਾ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਵਿਚ ਪੇਂਡੂ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਹਿੱਤ ਚਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਕੀਆਂ। ਬਿਨਾ ਸ਼ੱਕ, ਕਾਬਲੇ ਤਾਰੀਫ਼ ਹਨ। ਦਸੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਮੈਂ ਸਧਾਰਨ ਘਰੇਲੂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਭੈਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਤਾਂ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਔਰਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਵੋਟ ਪਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਖਿੜ ਖਿੜਾ ਕੇ ਗੱਲ ਪਈਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਟੁਟੀ ਫੁਟੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਿੰਦੀ ਮਿਲਾ ਕੇ ਬੋਲੀਆਂ :

ਮੇਰੀ ਬਹਨ ਐਂਡ ਲੇਡੀਜ਼ ਵੋਟ ਹਾ, ਹਾ, ਹਾ ਮੇਰੀ ਮਈਆ, ਮੇਰੀ ਬਹਨਵਾ, ਮੈਂ ਵਿਧਵਾ ਐਂਡ ਯੂਅਰ ਲੇਡੀਜ਼ ਵੋਟ ਹੋ, ਹੋ ਹੋ ਹਾ, ਹਾ, ਹਾ।

ਜੋ ਪਿਆਰੇ ਭੈਣ ਭਰਾਵੇਂ, ਸੂਬਿਆਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲੀ ਨਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਖਰੀ! ਅੱਜ ਭਾਰਤ ਵਰਸ ਭਰ ਵਿਚੋਂ, ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ ਤੇ ਚੋਣੌਨ, ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੂਬੇ ਇਹੋ ਅਵਾਜ਼ ਉਠਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਮਹਾਨ ਨੇਤਾ ਸ੍ਰੀ ਜੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਰਾਇਣ ਜੀ ਵੀ ਆਖਰੀ ਦਮ ਤਕ ਕੂਕ ਕੂਕ ਕੇ ਇਹੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ।

Decentralisation of Power...

State Autonomy...

More Rights to the States ...

Decentralisation of Power...

Federalism...

ਇਕ ਨਾ, ਦੋ ਨਾ, ਇਕੱਠੇ ਨੌਂ

ਜੀ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਤੀਕ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਤਾਂ ਯਕੀਨ ਆ ਹੀ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਨੌਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸੂਬੇ 'ਸਟੇਟ ਅਟਾਰਨੀ' ਦੀ ਹੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਕਿਤੇ ਇਹੋ ਅਵਾਜ਼ ਬੜੇ ਪੋਜਨਾ-ਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ, ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਕਾਸ ਖਾਤਰ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਨਾਉਂ ਹੇਠ ਉਠਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਬੰਗਾਲ, ਕੇਰਲਾ ਤੇ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ 'ਚ। ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਭਾਵਕ (ਸੈਂਟੀਮੈਂਟਲ ਜਾਂ ਇਮੋਸ਼ਨਲ) ਪਧਰ 'ਤੇ ਉਠਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਆਂਧਰਾ ਤੇ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਇਹੋ ਅਵਾਜ਼ ਕਲਚਰ ਤੇ ਬੋਲੀ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਉਠਾਈ ਗਈ ਹੈ (ਮਦਰਾਸ)। ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਨਾਉਂ ਹੇਠ, ਜਿਵੇਂ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਇਹੋ ਅਵਾਜ਼ ਇਲਾਕੇ, ਬੋਲੀ, ਸਭਿਆਚਾਰ, ਮਜ਼ਹਬ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਪੰਜਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਹੀ ਉਠਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਰਾਹੀਂ।

ਹੋਰ ਤੇ ਹੋਰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ (ਬੰਬਈ) ਵਿਚ ਉਧਮ ਮਚਾਉਣ ਵਾਲੀ 'ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ', ਹਿਮਾਚਲ ਵਿਚ ਉਠ ਰਹੀ ਸੰਸਥਾ 'ਪਹਾੜੀ ਸਮਾਜ' ਅਤੇ ਮੀਜ਼ੋਲੈਂਡ ਮਨੀਪੁਰ ਦੀਆਂ ਲੋਕਲ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਯੂ. ਪੀ. ਦਾ ਗੜ੍ਹਵਾਲੀ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਭਾਰਖੰਡ ਮੁਕਤੀ ਸੰਵਦਾ ਵਗੈਰਾ ਵਗੈਰਾ ਵੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਤੇ ਘੱਟ ਵੱਧ ਮਿਕਦਾਰ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਡਿਕਟੇਟਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਫਰਤ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹੀ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਗਰਮ-ਦਲੀ (Extremists) ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਅੰਦਰ ਖਾਤੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੀ ਹੀ ਪਿੱਠ ਪੂਰਦੀਆਂ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਮਗਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਹੋਰਨਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਸੈਂਟਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਉਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

(2) ਕੀ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਾ ਗੁਨਾਹ ਹੈ?

ਉਪਰੋਕਤ ਸਵਾਲ ਦਾ ਮੇਰਾ ਦੋ ਟੁੱਕ ਜਵਾਬ ਹੋਵੇਗਾ,

No ! No ! No !

Federalism is something very natural very very homely, very much required. It is the sign of rising political awareness among various sects, castes, communities, kabilas or regions...

ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਕਿ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਵੀ ਅਤੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ, ਆਓ ਆਪਾਂ

ਜਰਾ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਝਾਤੀ ਮਾਰ ਲਈਏ—

ਨੂੰਹ ਸੱਸ ਦੀ ਲੜਾਈ : ਜਰਾ, ਦਸੋ ਖਾਂ ਭਲਾ, ਜੋ ਝਗੜੇ ਅਸੁਖਨ ਸਾਡੇ ਘਰਾਂ 'ਚ ਚਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ (ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ) ਉਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਾਹਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ—?

ਵੀਰਨੋ, ਦਰਅਸਲ ਉਥੇ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਹੀ ਮਸਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨੌਜਵਾਨ ਬਹੁ ਜਦ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਘਰ ਦਾ ਰੋਟੀ ਟੁੱਕ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਉਹੋ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਲੀੜੇ-ਲੱਤੇ ਧੋਣੇ ਵਿਛੋਣੇ ਵੀ ਉਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਝਾੜ-ਪਰੋਲਾ ਵੀ ਉਸੇ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਮਾਲ ਡੰਗਰ ਨੂੰ ਪੱਠੇ-ਦੋਥੇ (ਗੁਤਾਵੇ) ਤੋਂ ਦਿਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੋਹਾ-ਕੂੜਾ ਵੀ ਉਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਸੰਭਾਲਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਦਰਤਾਂ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਸਭ ਕੁਝ ਮੈਂਨੂੰ ਹੀ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸੱਸ ਦੀ ਮੋਹਤਬਰੀ ਕਾਹਦੀ? ਟਰੰਕ ਦੀਆਂ ਚਾਬੀਆਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਕਿਉਂ? ਕਰੇ ਨਾ ਕੁਝ ਮਰੇ ਨਾ ਤੇ ਰੋਹਬ ਵਾਧੂ ਦਾ। ਬੁੜ ਬੁੜ ਚੌਵੀ ਘੰਟੇ ਦੀ। ਸੀਉਣ ਨਾ ਪਰੋਣ ਨਾ, ਪਰ ਬੈਠੀ ਬੈਠਾਈ ਟੋਕਾ ਟਕਾਈ ਕਰਨੋਂ ਬਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਹਰ ਵਕਤ ਮੇਰੇ ਜਣਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਿੱਟਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਏ—ਆਖਿਰ ਮੈਂ ਕਦੇ ਤੀਕ ਉਸ ਦੇ ਫਜ਼ੂਲ ਦੇ ਤਾਹਨੇ ਮਿਹਣੇ ਜਰਦੀ ਰਹਾਂਗੀ ਤੇ ਜਰਾਂ ਵੀ ਕਿਉਂ—ਨਾ ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਬੁੜ੍ਹੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਖਾਂਦੀ ਆਂ, ਜੀਂਦਾ ਰਹੇ ਮੇਰਾ ਨੱਥਾ ਸਿਉਂ, ਤੇ ਅੰਤ ਬਿਸਨੀ ਫਿਰ ਝੰਡਾ ਚੌਕ ਹੀ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।.....

ਤੇ ਨਤੀਜਾ? ਨਤੀਜਾ ਉਹੀਓ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਵੰਡ ਵੰਡਾਈ (disintegration)। ਪਰ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਸੂਝਵਾਨ ਸੱਸਾਂ ਸਮਝ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸਰਦਾਰੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਵਿਹਾ ਲਏ ਹਨ, ਹੁਣ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰਹ ਪੁੱਤ ਦੀ ਹੱਸਣ ਖੇਡਣ ਰਖਣ ਢੱਕਣ ਦੀ, ਦੇਣ ਲੈਣ ਦੀ ਵਾਰੀ ਹੈ, ਬਿਹਤਰ ਇਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਾਜਬ ਹੱਕ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿਆਂ, ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਫਿਰ—? ਕੀ ਉਹ ਘਰ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ?

ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ! ਸਗੋਂ ਅਜਿਹੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਬੇਬੇ ਜੀ ਤੇ ਬਾਪੂ ਜੀ, ਬਾਪੂ ਜੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਨੂੰਹ ਵੀ ਖੁਸ਼! ਧੀ ਵੀ ਖੁਸ਼! ਮਾਸੀ ਰਾਮੋ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਤੇ ਤਾਇਆ ਸੁਰੈਣਾ ਵੀ ਖੁਸ਼!

ਸੋ, ਦੋਸਤੋ ਜਾਇਜ਼ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਮੰਗਣਾ ਕੋਈ ਗੁਨਾਹ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ

ਬੜੀ ਕੁਦਰਤੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ?

ਘਰੇਲੂ ਜੀਵਨ ਵਾਲੀ ਉਦਾਹਰਣ ਮਗਰੋਂ, ਇਕ ਦਫ਼ਤਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਪੜ੍ਹ ਲਓ :

ਕਹਾਣੀ ਇੱਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ ਦੀ : ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਅਤੇ ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਸਮਾਜ ਦੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਕਸਰ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਜੀਵਨ, ਸਮਾਜ, ਦੇਸ਼ ਤੇ ਹੋਰ ਮਨੁੱਖੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਖੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਸਾਡੀ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਹੀ ਵੇਖ ਲਓ । ਕਾਲਜ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਸ਼੍ਰੀ ਐਲ. ਐਨ. ਬਾਪਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਸੌ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਦੇਸ਼-ਬਾਹਰ ਵਿਚ ਹਨ । ਕਾਗਜ਼, ਕਪੜਾ, ਖੰਡ, ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ ਕੋਲੇ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ । ਪਿਛਲੇ ਅੱਠਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਦੋ ਫ਼ੈਕਸ਼ਨਾਂ ਉਪਰ ਬੈਠੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਬਸ ਦਸ ਮਿੰਟ ਲਈ ਆਇਆਂ ਹੀ ਵੇਖਿਆ ਹੈ । ਦੂਸਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨੌਜਵਾਨ ਤੋਂ ਨੌਜਵਾਨ ਬਹੁਤਰ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਹਨ । ਚਾਰ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਵਾਨ ਅਨੰਦ ਕੁਮਾਰ ਜੀ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਸੈਂਚਰੀ ਮਾਰ ਕੇ ਹੀ ਰੀਟਾਇਰ ਹੋਏ ਸਨ । ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ 'ਫੇਅਰਵੈੱਲ ਪਾਰਟੀ' ਲੈ ਕੇ ਹਾਲੇ ਦਿੱਲੀ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜੇ ਸਨ ਕਿ ਕਾਲਜ ਦੇ ਝੰਡੇ ਝੁਕਾ ਦਿਤੇ ਗਏ ਸਨ । ਇਕ ਦੋ ਮੈਂਬਰ ਜ਼ਰੂਰ 55-60 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਣਗੇ, ਮਗਰ ਉਹ ਵੀ ਵੱਡੇ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰ ਆਦਿ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਵੀ ਟਾਈਮ ਕਿਥੋਂ ? ਸਾਬਕਾ ਬਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਸ: ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਅੱਸੀ ਟੱਪ ਚੁਕੇ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦੇ...

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਇਕ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਦੋ ਮੈਂਬਰ, ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ । ਪਰ ਦੁਖ ਨਾਲ ਇਹੋ ਕਹਿਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਲਜ ਬਣੇ ਦੇ 27 ਸਾਲ ਬੀਤਣ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਅੱਜ ਤੀਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਏ ਗਏ । ਹੁਣ ਅਗਰ ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਹੀ ਅਸੀਂ 'ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨਿਯਮਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਮੰਗੀਏ, ਇਹ ਕਹੀਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੀ ਹਾਂ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਹੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖਦੇ ਤੇ ਸਿਲੇਬਸ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਬਾਹਰ ਦੀ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਬਾਬਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਸਾਡਾ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਹੀ ਜਾਂਦਾ

ਹੈ। ਸੋ ਸਾਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿਉ। ਅਗਰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਅਸੀਂ ਗੁਨਾਹ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਵਾਂਗੇ ?

ਜੇ ਅਸੂਲ ਘਰੇਲੂ ਜੀਵਨ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹੋ ਹੀ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਪਿਆਰੇ ਦੋਸਤੋ, ਵਧੇਰੇ ਤਾਂ ਵਧੇਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਸਮੂਲੀਅਤ ਕਰਨੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਭਲਾਈ ਵੀ ਇਸੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਤਮਾਮ ਅੰਗ (ਮੈਂਬਰ) ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਕਾਜਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਅੱਜ ਅਗਰ ਸੂਬੇ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਮੰਗ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਹੀ ਭਲਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੀ ਭਲਾਈ ਇਸੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇਗੀ।

ਚਲੋ ਅਗਰ ਇਕ ਮਿੰਟ ਲਈ ਮੰਨ ਵੀ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਵਧੇਰੇ ਹੱਕ ਮੰਗਣੇ ਗੁਨਾਹ ਹੈ, ਸੈਂਟਰ ਮਜ਼ਬੂਤ (ਪਾਏਦਾਰ) ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਹੜੇ ਸੈਂਟਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰੀਏ ? ਉਸ ਸੈਂਟਰ ਨੂੰ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਕੀ ਦੇਸ਼ ਨੀਤੀਆਂ ਤੇ ਕੀ ਬਦੇਸ਼ ਨੀਤੀਆਂ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਲੋਕ-ਮਾਰੂ ਹਨ !

3. ਕਿਹੜੇ ਸੈਂਟਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰੀਏ...?

ਬਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ

ਕਰਜ਼ਾ : ਕੀ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਬਤੌਰ ਇਕ ਮੰਗਤੇ ਵਜੋਂ ਹੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਈ.ਐਮ.ਐਫ. ਕੋਲੋਂ ਪੰਜਾਹ ਅਰਬ (50,00,00,00 000) ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਪਾਤਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਚੋਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੀ ਘਨੌਣੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੰਨ ਕੇ, ਕੀ ਸੈਂਕੜੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਸਦਕਾ ਆਈ ਅਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਗਾਹਿਣੇ ਨਹੀਂ ਧਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਕੋਲੋਂ ਦਾ ਭਾਅ, ਫਸਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ, ਬੱਸਾਂ ਦੇ ਕਿਰਾਏ ਕਿਸ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਫਿਕਸ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ?

ਕੀ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਜ ਹਰ ਬੱਚੇ, ਬੁਢੇ, ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ ਸਿਰ 300 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵਧ ਦਾ ਬਦੇਸ਼ੀ ਕਰਜ਼ਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਰਜ਼ਾ ਅੰਸਤਨ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਫੀ ਪਿੰਡ ਬੈਠਦਾ ਹੈ।

ਦਰਾਮਦ ਬਰਾਮਦ ਨੀਤੀ : ਕੀ ਇਹ ਸਚਾਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਸਭ

ਕੁਝ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਭਰ ਭਰ ਕੇ ਬਦੇਸ਼ੀਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ? ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਾਹਦੀ ਖਾਤਰ ?

ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਤੇ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਖਰੀਦਣ ਖਾਤਰ, ਬਦੇਸ਼ੀ ਕਾਰਾਂ ਮੰਗਵਾਉਣ ਖਾਤਰ, ਹੋਟਲਾਂ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਸੀਮੈਂਟ ਤੇ ਸਟੀਲ ਮੰਗਵਾਉਣ ਖਾਤਰ, ਰੇਂਗੀਨ ਫਿਲਮਾਂ ਤੇ ਬਦੇਸ਼ੀ ਕਰੀਮਾਂ ਖਾਤਰ; ਠੀਕ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ 35 ਕਰੋੜ ਲੋਕੀਂ ਅਰਧਨੀਕੇ ਅਰਧਕੁਖੇ ਸੌ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ—ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਜਰਸੀਆਂ, ਸਵੈਟਰ, ਆਲੂ-ਟਾਮਾਟਰ, ਪਟਸਨ-ਕਪਾਹ, ਮੱਛੀ ਤੇ ਚਾਹ ਆਦਿ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਲੰਡਨ, ਨਿਊਯਾਰਕ, ਟੋਰਾਂਟੋ, ਸਵੀਦੀ ਅਰੋਬੀਆ ਪੁਜ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਗਲਤ ਸਨ, ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਦੇਸ਼ੀ ਮਾਲ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਨ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਲਾਇਆ ਸੀ ? ਕੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਦਰਾਮਦ-ਵਰਾਮਦ ਨੀਤੀ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ? ਇਥੇ ਇਹ ਵੀ ਯਾਦ ਰਖਿਆ ਜਾਏ ਕਿ ਬਾਹਰ ਭੇਜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਹੁਤ ਸਸਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਚਾਹ 36 ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਵਿਕ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ—ਬਾਹਰ 12 ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਵੇਚੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਡੀਫੈਂਸ ਤੇ ਖਰਚਾ : ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਡੀਫੈਂਸ ਤੇ ਖਰਚਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਅਰਬ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਕੋਲੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ—ਜੋ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹੀ ਪੈਂਤੀ ਅਰਬ* ਦੇ ਮਾਰੂ ਸੰਗੀ ਜਹਾਜ਼ ਫਰਾਂਸ ਕੋਲੋਂ ਖਰੀਦ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਧਰ ਦੀ ਅਕਲਮੰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ? ਕੀ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਚੀਨ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਦਸਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸੰਧੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ? ਰੂਸ ਨਾਲ ਸੰਧੀ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਵੀ, ਐਨੀ ਭਾਰੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੇ ਖਰਚ ਕਰੀ ਜਾਣਾ, ਕੀ ਜਨ ਸਾਧਾਰਣ ਦੇ ਹਿਤ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹੀਏ ਕਿ ਸਾਡੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬਦੇਸ਼ੀ ਨੀਤੀ ਲੋਕ-ਮਾਰੂ (anti-people) ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਅਸੀਂ ਗਲਤੀ ਤੇ ਹੋਵਾਂਗੇ ..? ਕੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਭੇਜੀਆਂ ਬਦੇਸ਼ੀ ਨੀਤੀਆਂ ਘੜਦੇ ਸਮੇਂ ਸੂਬਿਆਂ ਜਾਂ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

*ਮਿਹਾਜ਼ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਖਰਚੇ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ।

ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ

(ੳ) ਕਾਲਾ ਧਨ (Black Money) : ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਵਕੀਲ ਪਾਲਕੀਵਾਲਾ ਦੇ ਕਹਿਣ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਦੋ ਸੌ ਅਰਬ ਬਤੌਰ ਬਲੈਕ-ਮਨੀ ਹਰ ਸਾਲ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ 53 ਕਰੋੜ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜਾਂ 4 ਲੱਖ ਪ੍ਰਤੀ ਮਿੰਟ ਬੈਠਦੀ ਹੈ। ਸੱਚ ਪੁਛੋ ਤਾਂ ਅੱਜ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਨਾ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਹੀ ਰਾਜ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਧਰਿੰਦਰ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਨਾ ਮੇਨਕਾ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ, ਜੋ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਬਲੈਕ-ਮਨੀ !! ਪਰ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਇਹ ਕਾਲਾ ਧਨ ਖੰਭੇ ਜੱਟ ਕੌਲ ਹੈ ਜਾਂ ਸੰਤੋ ਭੀਉਰ ਕੌਲ, ਬਿਰਜੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੌਲ ਹੈ ਜਾਂ ਨ੍ਰਾਮੋ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਦੀ ਸਬਾਤ ਵਿਚ ? ਅਤੇ ਅਗਰ ਇਹ ਧਨ ਸਿਰਫ ਮੁੱਠੀ-ਭਰ ਧਨ-ਕੁਬੇਰਾਂ ਕੌਲ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਫੜਦੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ? ਸੱਤ ਲੱਖ ਪੁਲੀਸ, ਕੀ ਜਨ ਸਧਾਰਨ ਨੂੰ ਹੀ ਕੂਟਣ ਲਈ ਰਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ?

(ਅ) ਮਹਿੰਗਾਈ (Inflation)

ਭੈੜੀ ਦਰਾਮਦ-ਬਰਾਮਦ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਧਨ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਅਤੇ ਥੁੜ੍ਹੋਂ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਸੀਮੈਂਟ ਦੀ ਬੋਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਣ ਸਮੇਂ ਸੱਤਾਂ ਰੁਪਿਆਂ ਦੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਅੱਜ ਸੱਤਰਾਂ ਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੀ, ਸੋਨਾ ਡੇਢ ਸੌ ਰੁਪਏ ਤੋਲਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਅੱਜ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੋਲਾ ਹੈ, ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ? ਕਦੇ ਪੇਟੀ ਸੌ ਦੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਅੱਜ ਟਰੇਕ ਹੀ ਡੇਢ ਸੌ ਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਟ 70 ਰੁਪਏ ਤੋਂ 420 ਹੋ ਚੁਕੀ !! ਸੋਨ ਸੰਤਾਲੀ ਵਿਚ ਇਕ ਆਦਮੀ ਚਾਰ ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਮਹੀਨਾ ਦੋਵੇਂ ਟਾਈਮ ਰੱਜ ਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾ ਲਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅੱਜ ਇਕ ਡੰਗ ਦੀ ਰੋਟੀ ਤੇ ਪੰਜਾਂ ਦਾ ਨੋਟ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦੁਖ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਦਰਾ ਮਾਈ ਟਿੱਚਕਰਾਂ ਕਰਨੋਂ ਫਿਰ ਬਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ :

ਅਖੇ ਗਰੀਬੀ ਹਟਾਓ, ਭਈ ਗਰੀਬੀ ਹਟਾਓ, ਭਾਂਡੇ ਕਲੀ ਕਰਾਓ ਹੋ ਗਰੀਬੀ ਹਟਾਓ...

(ੲ) ਬਜਟ (Anti-People Budget) ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਡੇਢ ਸੌ ਸਾਲਾ ਪੁਰਾਣੀ ਸਸਤੇ ਕਲਰਕ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਲ ਰਹੀ, ਸਗੋਂ ਵਿੱਦਿਆ ਉਪਰ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਵਲੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਖਾਸ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ ਸਮੇਂ ਵਿੱਦਿਆ ਉੱਪਰ, ਬਜਟ ਦਾ 8 ਫੀਸਦੀ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਅੱਜ ਕੇਵਲ 2 ਫੀਸਦੀ ਹੀ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿੱਦਿਆ ਵਾਂਗੂੰ ਹੀ ਸਿਹਤ ਦੇ ਬਜਟ ਉੱਪਰ ਕੱਟ ਤੇ ਕੱਟ ਹੀ ਲੱਗਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿਚ ਸਾਢੇ 3 ਫੀਸਦੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਅੱਜ ਸਸਾਂ ਅੱਧਾ ਹੀ (ਪੌਣੇ ਦੋ ਫੀਸਦੀ) ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੰਬਰ ਵੈਲਫੇਅਰ ਅਤੇ ਪਬਲਿਕ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵਰਗੇ ਮਹੱਤਵ-ਪੂਰਨ ਅਦਾਰਿਆਂ ਉਪਰ ਵੀ ਕੱਟ ਤੇ ਕੱਟ—ਕੱਟ ਤੇ ਕੱਟ—ਕੱਟ ਤੇ ਕੱਟ ਲੱਗਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਂ, ਹਵਾਈ ਉਡਾਨਾਂ, ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਅਤੇ ਹੋਟਲਾਂ ਵਾਲਾ ਮਹਿਕਮਾ ਜ਼ਰੂਰ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ ਦੌਰਾਨ ਕੇਵਲ 7 ਕਰੋੜ ਸਿਵਲ-ਐਵੀਏਸ਼ਨ ਉਪਰ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਮਗਰ ਛੇਵੀਂ ਯੋਜਨਾ ਵਿਚ ਤਾਂ 700 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਤੋਂ ਲੋਕ ਡਿੱਗ ਡਿੱਗ ਮਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡਿਆਂ ਤੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ !!

(ਸ) ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ :

ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ, ਪਲੈਨਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸ੍ਰੀ ਐਸ. ਜੀ. ਕੇ. ਮੋਨਿਨ ਹੋਰਾਂ ਅਲਾਹਬਾਦ ਵਿਖੇ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ 900 ਕਰੋੜ ਪੁਲਾੜੀ ਖੋਜ ਉਪਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਫੀਆਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਖਰਚ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਭਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛੇ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਸ਼ੁੱਕਰ-ਸ਼ਨਿੱਚਰ ਨਾਲ ਮਿਲਨੀ ਕਰਨੀ ਹੈ? ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਧਨ ਅਮਰੀਕਨ ਦੂਰਬੀਨਾਂ ਜਾਂ ਜਹਾਜ਼ੀ ਕੰਸਪਿਰਿਟਰ ਖਰੀਦਣ ਉਪਰ ਰੋੜ੍ਹ ਦੇਣਗੇ। ਸਾਡੀ ਸਮੁੱਚੀ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਅਤੇ ਟੈਕਨੀਕਲ ਖੋਜ ਵਾਲੀ ਪਾਲਿਸੀ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਲੋਕ-ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਤੁਸੀਂ ਅੱਗੇ ਦਿੱਤੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਬਜਟ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ—ਸਾਲ 1973-83, ਸ਼ਕਤੀ (Energy) ਦੀ ਖੋਜ ਸਬੰਧੀ ਕੁਲ ਖਰਚਾ—500 ਕਰੋੜ

ਮਹਿਕਮਾ	ਲਗਪਗ ਖਰਚਾ	ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ
ਡੇਲ ਦੀ ਖੋਜ ਉਪਰ	20 ਕਰੋੜ	4 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ
ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਖੋਜ ਉਪਰ	20 ਕਰੋੜ	4 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ
ਕੋਲੇ ਦੀ ਖੋਜ ਉਪਰ	20 ਕਰੋੜ	4 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ
ਐਟਮ-ਬੰਬ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਕਰ,		
ਸਨਿੱਚਰ ਦੀ ਖੋਜ ਉਪਰ	440 ਕਰੋੜ	88 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ
ਜੋੜ 500 ਕਰੋੜ		100 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ

ਨਤੀਜਾ—ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਬਦੇਸ਼-ਪਾਲਿਸੀ, ਲੋਕ-ਮਾਰੂ ਐਕਸਪੋਰਟ ਪਾਲਿਸੀ, ਬਦੇਸ਼ੀ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਦਾ ਬਲੋਕਾ ਹੋਜ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸਦਕਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ 2,00,00,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੀ ਹਨ—ਜ਼ਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਿਸਾਬ ਦੀ ਜੀ. ਪੀ.* ਮੁਤਾਬਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਵਾਧਾ ਵੇਖੋ (India-1981, ਲੇਬਰ ਸੈਕਸ਼ਨ) :

ਸੰਨ	ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ
1966	25 ਲੱਖ
1971	50 ਲੱਖ
1976	100 ਲੱਖ
1981	200 ਲੱਖ
—	—
—	—
ਸੰਨ 1996	1600 ਲੱਖ†

(ਨੋਟ—ਜੇ ਇਵੇਂ ਹੀ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਬੇਕਾਰਾਂ ਦਾ ਲੀਡਰ, ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਤੇ ਖਲੋ ਕੇ ਸੰਨ 1996 ਵਿਚ ਚੰਦ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਪੁੱਜ ਜਾਵੇਗਾ ?)†

ਕੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸੈਂਟਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰੀ ਜਾਣਾ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਜਾਵੇਗਾ ? ਕਿਹੜੇ ਫਰੰਟ ਤੇ ਇਹ ਸੈਂਟਰ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਇਆ ਹੈ—?? ਜਿਸ ਦੀ ਦਰਾਮਦ ਬਰਾਮਦ ਨੀਤੀ ਲੋਕ-ਮਾਰੂ ਹੋਵੇ, ਜਿਹੜੀ ਫੌਜੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਖਰਚਾ *ਜੀ. ਪੀ.—ਦੋ ਦੂਣੀ ਚਾਰ, ਚਾਰ ਦੂਣੀ ਔਨ, ਔਨੋ ਦੂਣੀ ਸੋਲਾਂ.....

*Estimated (ਅਨੁਮਾਨਤ) ਨੋਟ—ਚੰਦਰਮਾ ਸਾਥੋਂ ਲਗਪਗ 30 ਕਰੋੜ ਮੀਟਰ ਦੂਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਬੰਦਾ ਪੈਣੇ ਦੋ ਮੀਟਰ ਦਾ (ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਫੁਟ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।)

ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੇ ਕਰੇ, ਜਿਸਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਬਦੇਸ਼ੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਭਾਰਤ ਸਿਰ 200 ਅਰਬ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਚਾੜ੍ਹ ਛਡਿਆ ਹੋਵੇ (ਵਿਆਜ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕ ਭਾਖੜਾ ਫੰਮ ਹਰ ਸਾਲ ਹੁੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ), ਜਿਥੇ ਚਰਿਤਰ ਨਾਉਂ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਥੇ ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਪੁਛ ਕੇ ਜਾਣਾ ਪਵੇ, ਜਿਥੇ ਨਿਖੇਟੂ, ਮੁਦਗਰਜ਼, ਕ੍ਰਿਸਟ, ਚਰਿਤਰਹੀਨ, ਹੱਛੇ, ਬਲੈਕ-ਮਾਰਕੀਟੀਏ, ਦਲ-ਬਦਲੂ, ਬਲਾਤਕਾਰੀ, ਸਮੱਗਲਰ, ਜੋਬਕਤਰੇ ਤੇ ਕੁਨਥਾ-ਪਰਵਰ, ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ, ਮਨਿਸਟਰ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰ-ਨੇਤਾ ਹੋਣ.. ਕੀ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਜਾਏ—? ਕੀ ਸੰਜੇ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਜਾਂ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੇਤਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਵਕਤ ਮੈਡਮ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਸੀ? ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਕੀ, ਕੀ ਉਸ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਭਰੋਸੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਸੀ? ਕੀ ਦੋ ਕਰੋੜ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਹੀ ਦੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਅਕਲਮੰਦ ਲੋਭੇ ਸਨ???

ਜ਼ਰਾ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸੋ : ਮਾਰੂਤੀ ਕਾਰ ਖਾਤਰ 500 ਕਰੋੜ ਖਰਚਣ ਵਕਤ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ—?

ਏਸ਼ਿਆਈ-ਖੇਡਾਂ ਉਪਰ 1000 ਕਰੋੜ ਰੋੜ੍ਹਨ ਵਕਤ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਪ੍ਰਾਂਤ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ—?

ਪੁਲਾੜੀ ਖੋਜ ਖਾਤਰ 900 ਕਰੋੜ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿਹੜੀ-ਕਿਹੜੀ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਪਾਰਟੀ, ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਸਾਇੰਸਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ?

ਪਲੈਨਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜੋ ਸਾਰੀ ਅਰਥ-ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਕਰਤਾ-ਧਰਤਾ ਹੈ— ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁਛ ਪੁਛ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ..?

ਰੇਲਵੇ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਸਿੰਜਾਈ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਸਲਾਹ ਲੈ ਕੇ ਚਲਦੇ ਹਨ?

ਅਤੇ ਕੀ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਕੁਝ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ? ਕੀ ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰ ਵਜਾਤੇ ਮੌਲਿਕ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਕੋਈ ਮਾਇਨੇ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀਆਂ? ਕੀ ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦੇਣ ਦੇ ਲਾਇਕ ਵੀ ਹੈ? ਹੋਰ ਤੇ ਹੋਰ, ਕੀ ਕੇਂਦਰ ਬਤੌਰ ਨਿਰਪੱਖ ਹਸਤੀ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਕੀ ਉਹ ਸੂਬਿਆਂ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ? ਅਤੇ ਜੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਲੋਕ-ਕਬਹਿਰੀ ਵਿਚ ਨੰਗਿਆਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ..?

4. ਸੂਬਿਆਂ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰੇ ਹੀ ਕਿਉਂ ?

ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕੀਤੀ। ਪੂਰੇ ਤੀਹ ਸਾਲ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਸ ਭਰੋਸੇ ਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਸੈਂਟਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਜ਼ਰੂਰ-ਬਰ-ਜ਼ਰੂਰ, ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦਾ ਵੀ ਖਿਆਲ ਕਰੇਗਾ। ਤੀਹ ਸਾਲ ਤੀਕ ਸੂਬਿਆਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਆਖਿਰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ—? ਜਦ ਹੁਣ ਸੈਂਟਰ ਨੇ ਇਕੋ ਪੁਆਇੰਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੀ ਫੜ ਰਖਿਆ ਹੈ (ਰਾਜੀਵ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਬਿਠਾਉਣ ਵਾਲਾ) ਤਾਂ ਫਿਰ ਸੂਬੇ ਵਿਚਾਰੇ ਕੀ ਕਰਨ ? ਜਦ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਗਹਿਣੇ ਪਾਉਣ ਦੀ ਹੀ ਕਸਮ ਖਾ ਰਖੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਸੂਬੇ ਕਿਉਂ ਨਾਲ ਹੀ ਛੱਬਣ ? ਅੱਜ ਵਖ ਵਖ ਸੂਬੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਣ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ—

ਅੱਜ ਅਸਾਮ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਹੈ : (1) ਸਾਡੇ ਹਰ ਸਤਵਾਂ ਅਸਾਮੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਕਿਉਂ ਹੈ ?

(2) ਸਾਡੇ ਰੇਲਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ? ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਬਣਾ ਗਏ ਸੋ ਬਣਾ ਗਏ—ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਇਕ ਵੀ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਂ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਕਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

(3) ਚਾਹ ਦੇ ਮਾਲਕ ਅਸੀਂ, ਰੇਸ਼ਮ ਤੇ ਪਲਾਈ-ਵੁੱਡ ਸਾਥੋਂ ਖਰੀਦੋ, ਝੋਨਾ ਅਸੀਂ ਬੀਜੀਏ, ਪਰ ਕਾਰਖਾਨੇ ਤੁਸੀਂ ਕਾਨ੍ਹਪੁਰ ਤੇ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਲਾਈ ਜਾਓ—ਕਿਉਂ ?

(4) ਸਾਰੇ ਰਫ਼ਿਉਜੀ, ਸਾਡੇ ਹੀ ਕਿਉਂ ਧੌਕੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ—ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਵੰਡ ਕੇ ਦਿਉ ਤਾਂ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ?

(5) ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਕੱਚੇ ਤੇਲ ਦੀ ਕੀਮਤ ਸਿਰਫ 6 ਪੈਸੇ* ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਤੇਲ (ਸਾਫ਼ ਕਰ ਕੇ) 6 ਰੁਪਏ ਲੀਟਰ ਵੇਚੀ ਜਾਓ, ਇਹ ਹਨ੍ਹੇਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਹੈ ?

(6) ਸਾਡੇ ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਂ ਹੜ੍ਹ ਤੇ ਹੜ੍ਹ ਲਿਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਕ-ਥਾਮ ਲਈ ਕੀ ਕੀਤਾ ?

(7) ਸਾਡੇ ਤੇਲ-ਖੂਹਾਂ ਤੋਂ ਦੋ ਬਰਸਲ ਪਲਾਂਟ ਚਲਾਉਣ ਜੰਗੀ ਗੈਸ ਨਿਕਲ ਨਿਕਲ ਕੇ ਵਜ਼ੂਲ ਹੀ ਬਲੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਥੋਂ ਇਕ ਅੱਧ ਬਰਸਲ ਪਲਾਂਟ

*ਅਸਾਮ ਨੂੰ ਕੱਚੇ ਤੇਲ ਬਦਲੇ ਕੇਵਲ 61 ਰੁਪਏ ਟਨ (ਹਜ਼ਾਰ ਲੀਟਰ) ਰਾਇਲਟੀ ਵਜੋਂ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਨਹੀਂ ਸਾਡੇ ਜੋਗਾ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ?

(੪) ਨਦੀਆਂ-ਨਾਲਿਆਂ ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼ ਅਸਾਮ, ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਮਾਰਿਆ ਦੇਸ਼ ਅਸਾਮ ਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਬਿਜਲੀ ਵਿਚ ਫਾਡੀ ਕਿਉਂ ?

ਅੱਜ ਬੇਗਾਲ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ : (1) ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਜੋਗੀ ਬਿਜਲੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੀ—ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਕਲਕੱਤਾ ਬਿਜਲੀ ਖੁਣੇ ਹੀ ਤਬਾਹ ਹੋ ਜਾਵੇ?

(2) ਆਪਣੇ ਲਈ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਨੂੰ ਬੱਸਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਖਰੀਦ ਦਿੰਦੇ ?

(3) ਸਾਡੀ ਅੰਡਰ-ਗਰ ਉੱਡ ਰੇਲਵੇ ਕਦੋਂ ਪੂਰੀ ਹੋ ਸਕੇਗੀ ? ਸਾਰਾ ਸੀਮੇਂਟ-ਸਟੀਲ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਏਸ਼ਿਆਈ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਉੱਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹੋਟਲਾਂ ਉੱਤੇ ਥਪ ਦਿਤਾ ਹੈ।

(4) ਸਾਨੂੰ ਪੂਰੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਅਨਾਜ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੂਜ ਰਿਹਾ—ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਨਾਜ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

(5) ਸਾਡੇ ਸੌਕਾ ਪੈ ਗਿਆ—ਤੁਸੀਂ ਅੱਥਰੂ ਪੁੱਝਣ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

(6) ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਤੇ ਝੂਠੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਏ—ਅਖੇ ਪੰਦਰਾਂ ਲੱਖ ਜਾਹਲੀ ਵੋਟ ਬਣਾਏ ਹਨ—ਤੁਸੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਮੁਕਦਮਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੂੰਹ ਦੀ ਖਾਣੀ ਪਈ—ਤੁਹਾਨੂੰ ਫਿਰ ਵੀ ਕੋਈ ਸ਼ਰਮ ਨਾ ਆਈ !

(7) ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਟਸਨ ਤੇ ਚਾਹ, ਝੋਨਾ ਤੇ ਮੱਕੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਆਪ ਫਿਕਸ ਕਰਨ ਦਿਉ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਅੱਜ ਮਦਰਾਸ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਹੈ : ਸਾਡੇ ਤੇ ਧੌਂਕੇ ਨਾਲ ਹਿੰਦੀ ਕਿਉਂ ਥੋਪੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ ? ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਕਿਉਂ ਠੱਸੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ ? ਅਸੀਂ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹੀਏ—ਅਸੀਂ ਜਿਵੇਂ ਮਰਜ਼ੀ ਰਹੀਏ—ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਸਾਡੇ ਕਲਚਰ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ? ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਟੈਕਸ ਭਰੀਏ—ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਹੀ ਜੁਤੀਆਂ ਮਾਰੋ !

ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਹੈ : ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਸੱਤਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਂਗੇ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਹੀ ਏਂ—

ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਕਿਉਂ ?

(1) ਕਿਸਾਨੀ ਦੀ ਭਿਅੰਕਰ ਲੁੱਟ ਕਿਉਂ ? ਖੇਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਜਾਂ ਅੰਦਰ, ਕਿਸਾਨੀ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਵਿਚ ਹੀ ਜਨ-ਸਾਧਾਰਣ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਗਰ ਜੱਟਾਂ ਕੋਲ ਚਾਰ ਪੈਸੇ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਹੀ ਉਹ ਲੀਡਰ-ਲਤਾਂ, ਜੁੱਤੀ-ਸੋਟਾਂ, ਸਾਇਕਲ-ਪੱਖਾ,

ਇੰਜਣ-ਟੈਂਕਾ ਆਦਿ ਖਰੀਦਣਗੇ। ਜੇ ਜੱਟ ਹੀ ਨੰਗ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਬਾਣੀਆਂ ਕਿਥੋਂ ਖੱਟੇਗਾ ?

ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬੇਸ਼ੱਕ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਵੀ ਜੋ ਜਵਾਨ ਜੋ ਕਿਸਾਨ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਕਾ ਜਨਸੰਦਾਤਾ—'ਗਊ ਵੱਛਾ', ਦੋ ਬਲਦਾਂ ਦੀ ਜੋੜੀ, ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਨਾਹਰੇ ਵਗ਼ੈਰਾ ਲਗਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ-ਭੰਡ ਉਪਜ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਹਰੇ ਅਤੇ ਚਿੱਟੇ ਇਨਕਲਾਬ ਆ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਕਿਸਾਨੀ ਆਮ ਕਰਕੇ (ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸਾਨੀ ਖਾਸ ਕਰਕੇ) ਕਰਜ਼ਾਈ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਤੁਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਰਜ਼ਾਈ ਤੇ ਕਰਜ਼ਾਈ, ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ—?

ਕਣਕ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਝੋਨਾ, ਕਪਾਹ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਗੰਨਾ, ਮੂੰਗਫਲੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਰਮਾ, ਕਿਸਾਨੀ ਦੀ ਦੰਹਰੀ ਲੁੱਟ ਲਗਾਤਾਰ ਹੋਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇੰਦਰਾ ਜੀ ਜਦ ਗੱਦੀ ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਏ ਸਨ ਤਾਂ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੇਡਰ 16 ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਅੱਜ 80 ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ ! ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਟਰੇਡਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜ ਗੁਣਾਂ ਵਾਧਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਮਗਰ ਜੱਟਾਂ ਦੀ ਕਣਕ ਸੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ?—ਸੰਨ 66 ਵਿਚ ਜੱਟ ਬੋਰੀ ਕਣਕ ਵੇਚ ਕੇ ਛੇ ਮਾਸੇ ਸੌਨਾ ਪਰੀਦ ਸਕਦਾ ਸੀ ਮਗਰ ਅੱਜ ਬੋਰੀ ਕਣਕ ਵੇਚਣ ਤੇ ਇਕ ਮਾਸਾ ਸੌਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਜੱਟਾਂ ਨੂੰ ਸੋਹਣੀ ਕਣਕ ਲਈ ਡੇਢ ਸੌ ਦਿੰਦਿਆਂ ਵੀ ਰੋਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਮਰੀਕਨ ਜ਼ਰੀਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ 200 ਦਿੰਦੇ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਤਕਲੀਫ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ? ਪੰਜਾਬੀ 140 ਰੁਪਏ ਕੁਵਿੰਟਲ ਖਰੀਦੀ ਕਣਕ ਦਾ ਆਟਾ, ਕਲਕੱਤੇ ਪੁੱਜ ਕੇ 280 ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ? ਪੰਜਾਬੀ ਸਵਾ ਸੌ ਰੁਪਏ ਖਰੀਦਿਆ ਝੋਨਾ, ਪਟਨੇ ਵਿਚ ਦਾਈ ਸੌ ਤੇ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਭਦਾ ? ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸਾਨ ਨਾਲ ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ ਵਰਗਾ ਸਲੂਕ ਕਿਉਂ ? ਆਖਿਰ ਅਸੀਂ, ਕਿਸਾਨੀ ਦੀ ਐਨੀ ਭਿਆਨਕ ਲੁੱਟ (ਤਕਰੀਬਨ 700 ਕਰੋੜ ਸਲਾਨਾ) ਕਦ ਤੀਕ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਕਦ ਤੀਕ ? ਕਦ ਤੀਕ ?? ਅਗਰ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਸੇ ਹੀ ਭਾਅ ਕਣਕ ਤੇ ਝੋਨਾ ਵੇਚਣ ਜਿਸ ਭਾਅ ਅੱਜ ਕਲਕੱਤੇ ਜਾਂ ਪਟਨੇ ਵਿਕ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਹਰ ਸਾਲ ਅੰਦਰ ਬੀਨ ਡੈਮ ਜਿੰਨੀ ਤਾਂ ਫਾਲਤੂ ਮਾਰਿਆ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰੇ !!

(2) ਬੀਨ ਡੈਮ—ਅਗਰ ਇਹੋ ਡੈਮ ਸੰਨ 1970 ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਅੱਜ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਇਕ ਘੰਟੇ ਦਾ ਕੱਟ ਲਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਨੌਬਤ ਨਾ ਆਉਂਦੀ।

ਲੇਖਕ, ਆਪਣੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਵਿੱਦਿਆ ਅਤੇ ਆਮ ਸੂਝ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਦਾਹਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਡੈਮ 1995 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਬਣ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ। ਅੱਜ 25 ਲੱਖ ਦਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਤਾਂ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਹੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ! ਸਿਰਫ 100 ਕਰੋੜ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਬਿਜਲੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਂਝੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਰਹੇ, ਸਗੋਂ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਸਾਲਾਨਾ ਦਾ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ, ਅਗਰ ਬੀਨ ਡੈਮ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਕੇਂਦਰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਗੱਡੇ ਹੇਠੋਂ ਨਿਕਲ ਸਕੀਏ। ਕੋਲੇ ਵਾਲੇ ਚੌਗੁਣੇ ਮਹਿੰਗੇ ਪਲਾਟਾਂ ਦੀ ਸੈਂਕੜੇਨ ਦੇਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮਗਰ ਸਸਤੀ ਬਿਜਲੀ ਵਾਲੇ ਪਨ-ਬਿਜਲੀ ਡੈਮਾਂ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਵਕਤ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਸੂਲ ਉਠਦਾ ਹੈ, ਪਲੇਨਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿੱਡ ਵਿਚ ?

(3) ਐਸ. ਵਾਈ. ਐਲ. ਨਹਿਰ—ਜਿਸ ਵਕਤ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਪਾਣੀ ਖੁਣੇਂ ਸੁੱਕ ਰਹੀਆਂ ਹੋਣ, ਉਸ ਵਕਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ, ਹਰਿਆਣੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦੇਣਾ ਕਿਧਰ ਦੀ ਅਕਲਮੰਦੀ ਹੈ ? ਵੇਸੇ ਵੀ, ਯਮਨਾ ਵਿਚੋਂ ਹਿੱਸਾ ਦਿੱਤਿਆਂ ਬਗੈਰ, ਰਾਵੀ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹਿੱਸਾ ਮੰਗੀ ਜਾਣਾ ਸਰੋਆਮ ਧੌਂਕਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਹੈ ? ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਜਿੰਨੀ ਚਿਰ ਰਾਵੀ ਤੇ ਬੰਧ (ਬੀਨ ਡੈਮ) ਬੰਝਦਾ ਨਹੀਂ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਬੂੰਦ ਪਾਣੀ ਵੀ ਫਾਲਤੂ ਹੋਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਹਰਿਆਣਾ ਤਾਂ ਕੀ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਪਾਣੀ, ਮੁਢਤੋਂ-ਮੁਢਤ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਦਰਿਆਈ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਹ ਵੀ ਨਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਪੂਰੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਖੁਣੇਂ ਸਾਡੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਬਰਬਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ ? ਕੀ ਵਿਗਾੜਿਆ ਹੈ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਤੇ ਤੁਲਾ ਚੋਈ ਹੈ ? ਬਿਜਲੀ ਮਿਲਦੀ ਨਹੀਂ, ਡੀਜਲ ਜਦੋਂ ਮਰਜ਼ੀ ਬਲੈਂਕ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਾਣੀ ਪੂਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜਦਾ, ਹੁਣ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਲਖਾਂ ਏਕੜ ਫੁੱਟ ਹਰਿਆਣੇ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ—ਆਖਿਰ ਕਦ ਤੀਕ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਅੱਖੀਂ, ਆਪਣੀ ਬਰਬਾਦੀ ਹੁੰਦੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰੀ ਜਾਵਾਂਗੇ—ਕਦ ਤੀਕ ?

(4) ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਫਾਡੀ ਕਿਉਂ ?—ਕੁਲ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਛੇਵਾਂ ਹਿੱਸਾ* ਕਪਾਹ ਅਸੀਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਤੇ ਕਪੜੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਗੁਜਰਾਤ

*ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ 16 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਕਪਾਹ ਤੇ ਨਰਮਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਮਗਰ ਕਪੜੇ ਦੇ ਕੁਲ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਦਾ ਕੇਵਲ ਤੇਫ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੈ।

ਹੋਣ, ਇਹ ਕਿਧਰ ਦਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸਾਰੀਆਂ ਖੰਡ ਮਿਲਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ? ਕੀ ਅਸੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਮਿਲਾਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਾਲੋਂ ਪੰਜ ਗੁਣਾਂ ਵਧੇਰੇ ਗੰਨਾ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ? ਸਾਨੂੰ ਕਰੋੜਾਂ ਮਣ ਪਰਾਲੀ ਤੇ ਤੂੜੀ ਨੂੰ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਫੁਕਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੀ ਇਸ ਪਰਾਲੀ ਤੇ ਤੂੜੀ ਤੋਂ ਕਾਗਜ਼, ਗੱਤਾ, ਪਲਾਸਟਿਕ ਤੇ ਹੋਰ ਘਾਹ-ਫੂਸੀ ਟਾਈਲਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ? ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਪੈਦਾਵਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਪਿਛਲੇ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਅਸੀਂ ਛੇ ਗੁਣਾਂ ਕਣਕ ਤੇ ਦਸ ਗੁਣਾਂ ਝੋਨਾ ਵਧੇਰੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ। ਸਾਡਾ ਅਨਾਜ ਬੋਰੀਆਂ ਖੁਣੇਂ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ, ਵੈਗਨਾਂ ਖੁਣੇਂ ਪਲੈਟ-ਫਾਰਮਾਂ ਉੱਤੇ ਰੁਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਪਟਸਨ ਜਾਂ ਰੋਲ ਦੇ ਡੱਬੇ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਖਾਨਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਦੇ। ਰੁਹਾਡਾ ਕਾਟਨ-ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ, ਟਾਈਮ ਸਿਰ ਸਬੋਂ ਕੰਪਾਹ ਨਹੀਂ ਉਠਾਏ, ਸਾਡੀ ਕਿਸਾਨੀ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਰੁਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦਾ ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ ਸਾਡੇ ਕੋਲ, ਸਾਨੂੰ ਓਸੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਡੀਜ਼ਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ? ਜਦੋਂ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ 115 ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਹਨ, ਸਾਡੇ 15 ਵੱਡੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ? ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਖਾਦ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਦੇ ਸੰਦਾਂ ਦੇ ਦੋ ਚਾਰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਹੋਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ? ਕੀੜੇ ਮਾਰ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਕਦ ਤੀਕ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਪੂੰਜੀਪਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਿਜੋਰੀਆਂ ਭਰਦੇ ਰਹਾਂਗੇ, ਕਿਸ ਖਾਤਰ ? ਖਾਦ ਦੇ ਭਾਉ ਤੁਸੀਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਡਿਊਢੇ, ਦੁਗਣੇ, ਤਿਗਣੇ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਜੰਗੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਗੋਬਰ ਗੈਸ ਪਲਾਂਟ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਡੀ ਕਿਸਾਨੀ ਵਧੇਰੇ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਦੇਸੀ ਖਾਦ ਪਾ ਸਕੇ ? ਬਠਿੰਡੇ ਵਿਖੇ ਕਰੋੜਾਂ ਮਣ ਸਵਾਹ ਉੱਡ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਢਿੱਡੀਂ ਪੱਥਰੀ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਏ, ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਸੀਮੈਂਟ ਜਾਂ ਨਕਲੀ ਬਜਰੀ (Artificial Aggregates) ਦਾ ਕਾਰਖਾਨਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ? ਕੀ ਇਹ ਸੱਚਾਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਦਯੋਗਾਂ ਵਿਚ ਲਗੇ ਕੁਲ ਸਰਮਾਏ ਦਾ ਕੇਵਲ ਡੇਢ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ? ਉਦਯੋਗ ਵਿਚ ਲਗਾਏ ਕੁਲ 182 ਅਰਬ ਵਿਚੋਂ, ਜਦ ਕਿ ਮਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ 22 ਅਰਬ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ 32 ਅਰਬ ਲਗਾਏ ਹਨ, ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ 4 ਅਰਬ ਹੀ ਕਿਉਂ ? ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਮੈਗਾਵਾਟ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਛੁੱਢ ਹਜ਼ਾਰ ਮੈਗਾਵਾਟ ਹੀ ਕਿਉਂ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ

ਦਸੰਗੇ ਕਿ ਰਾਜਪੁਰਾ-ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਲੁਧਿਆਣਾ-ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਬਿਆਸ ਤੋਂ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਦਾ ਹੁਣ ਤੀਕ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ? ਤੁਹਾਡੇ ਲਲਿਤ ਨਰੈਣ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੂੰ ਧਰਮਰਾਜ ਕੋਲ ਪੁੱਜਿਆਂ ਵੀ ਅੱਠ ਸਾਲ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਉਦਘਾਟਨੀ ਨੰਗਲ-ਤਲਵਾਰਾ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਵਿਚੋਂ, ਕਿੰਨੇ ਇੰਚ ਹੁਣ ਤਕ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਹੈ ? ਆਖਿਰ ਕਦ ਤੀਕ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਾਰਿਆਂ ਲੱਪਿਆਂ ਦੇ ਰਹੀ ਜਾਵਾਂਗੇ ?

(5) ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਕਿਉਂ ?—ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਹਰਿਆਣੇ ਵਿਚ ਤਾਮਿਲ (ਮਦਰਾਸੀ) ਜਾਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਸਨ—ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਭਜਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਿਚ ਕੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ? ਹਿਮਾਚਲ ਵਿਚ ਉਰਦੂ ਬਤੌਰ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ—ਕੀ ਸ਼ਿਮਲਾ, ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ, ਕਾਂਗੜਾ, ਉਨਾ, ਕੁੱਲੂ, ਮਠਾਲੀ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ ? ਕੀ ਹਿਮਾਚਲ ਵਿਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ-ਨਾਤੇ, ਬੋਲੀ, ਸਭਿਆਚਾਰ, ਸਭ ਦਾ ਸਭ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਹੈ ?

ਹਰਿਆਣਾ, ਹਿਮਾਚਲ, ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਚਿੱਲੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬਤੌਰ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪੜ੍ਹਾਉਣੀ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਸਗੋਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਸਾਂਤਾਂ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

(6) ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ—ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡਾਂ-ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਕਢ ਦੇਣਾ ਕਿਧਰ ਦਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਸੀ, ਹੁਣ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਵੀ ਖੋਹਣ ਦੀ ਠਾਨੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਅਬੋਹਰ ਤੇ ਫ਼ਾਜ਼ਲਿਕਾ ਦੇ 70-80 ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਥੋਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹਰਿਆਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਸਾਬਿਸ਼ ਕਿਉਂ ਰਚੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ? ਜਦ 1970 ਵਿਚ ਹੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਮੁੜ ਬਾਰ ਬਾਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਫਰੋਲੀ ਜਾਣ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ?

(7) ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਕਿਉਂ ? ਤੁਸੀਂ ਯਕਦਮ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਫੌਜਾਂ ਵਿਚ ੧੨ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ੨ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਭਰਤੀ ਕੋਟਾ ਕਿਉਂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ?

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਾੜਕੂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਰਸਾ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਭਰਤੀ ਵਿਚ ਸਪੇਸ਼ਲ ਕੋਟਾ ਰਖਣਾ ਕੀ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿੱਤ

ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ?

ਕੀ ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਪਾਂਡੇ-ਭਾਈਆਂ ਨੇ ਸੰਜੇ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਜਾਣ ਤੇ, ਜਹਾਜ਼ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਅੱਜ ਯੂ. ਪੀ. ਵਿਚ ਮਨਿਸਟਰ ਹੈ, ਪਰ ਜਦ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਜਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਮਨਾਉਣ ਖਾਤਰ ਜਹਾਜ਼ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿਤੀ ? ਇਹ ਡਬਲ ਸਟੈਂਡਰਡ ਕਿਉਂ ? ਜਿਥੇ ਕਿ ਇਕ ਨੂੰ ਮਨਿਸਟਰੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਆਮ ਕਰਕੇ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਹੈ ?

ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਜੋ ਪੁਲੀਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਣਾ ਬਣਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਉਡਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਕਿਧਰ ਦਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਹੈ ? ਬਿੱਲੇ-ਚੰਗੇ ਵਰਗੇ ਇਖਲਾਕੀ ਮੁਜਰਿਮਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ, ਪ੍ਰੈਜੀਡੈਂਟ ਕੋਲ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਦਿਤੇ ਗਏ ? ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਂਦੇ, ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਮਗਰ ਤੁਸੀਂ ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਣਾ ਕੇ ਹੀ ਜਨ-ਸਧਾਰਣ ਨੂੰ ਭੁੰਨੀ ਜਾਓ, ਇਹ ਕਿਧਰ ਦਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਹੈ ? ਅਗਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੁਦ ਨੰਗਿਆਂ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਨਾ ਕਰਾ ਲੈਂਦੇ ?

(ੳ) ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਦਰਜਾ—ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਸੂਲੀ ਮਾਸੂਲੀ ਧਾਰਮਿਕ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਸ਼-ਵਿਰੋਧੀ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ, ਬਾਕੀ ਦੇਸ਼-ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁਧ ਜ਼ਹਿਰ ਨਹੀਂ ਭਰ ਰਹੇ ? ਅਗਰ ਚੰਦ ਬੀੜੀ-ਪਾਨ ਦੇ ਖੱਖੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ, ਕੰਧਾ ਕੋਲਾ ਜਾਂ ਫੌਂਟਾ ਵੀ ਵੇਚਣਾ ਪੈ ਜਾਉਗਾ ਤਾਂ ਕੀ ਅਸਮਾਨ ਡਿੱਗ ਪਵੇਗਾ ? ਜਦ ਬਨਾਰਸ, ਹਰਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਮੀਟ ਸ਼ਰਾਬ ਵਗੇਗਾ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ—ਫਿਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਵਿਚ ਐਨੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਕਾਰਦੀ ਹੈ ? ਕੀ ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਹੁਣ ਜੇ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕਹਿਣ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸਿੱਖ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਰੱਖ ਦਿਉ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੋਸ਼ੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗੇ ?.....

(ਅ) ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰਸਾਰਣ—ਕੀ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਹੀ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮਣ ਲੱਚਰ ਸਾਹਿਤ ਨਹੀਂ ਛਪ ਰਿਹਾ ? ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਜਪਾਟ ਅੰਦਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੰਦੇ

ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਤੇ ਵਜਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ? ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਸੈਂਸਰ ਬੋਰਡ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾਲ, ਗੁੰਝਾਗਰਦੀ, ਖੋਹਾਂ, ਬਲਾਤਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪਿਕਚਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ? ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੀ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਟਲਾਂ ਵਿਚ ਨੰਗੇ ਛਾਨਸ ਨਹੀਂ ਹਨ ਹੋ ਰਹੇ ? ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਦੀ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਬਸ ਤਕਲੀਫ਼ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ?

ਜਦੋਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਤੇ ਵਿਚ ਸਫ਼ਾ ੧੪ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਰੇਡੀਓ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹੋਵੇਗਾ :—

The Session wishes to make it clear that the entire cost of the Proposed Broadcasting system project would be borne by the Khalsa Panth and its overall control shall vest with Indian Government.

ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖਰਚਾ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨਗੀਆਂ, ਫਿਰ ਦਸੇ ਕੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਮੰਗ ਨੂੰ ਵੀ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤ ਚੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇੰਜ ਦਸਿਆ ਜਿਵੇਂ ਸਿੱਖ ਰੇਡੀਓ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨਾ ਮੰਗ ਰਹੇ ਹੋਣ, ਸਗੋਂ ਵੱਖਰਾ ਦੇਸ਼ ਮੰਗ ਰਹੇ ਹੋਣ ? ਕੀ ਇਹ ਮਧੁਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਉਸੇ ਪਵਿੱਤਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਛੇ ਗੁਰੂਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 32 ਹੋਰ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਿਮ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਤਮਾ, ਪੀਰਾਂ-ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਚਰਜ ਹੈ ...?

ਕੀ ਸੈਂਟਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ?—ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਕਿਤੇ ਕੇਂਦਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ? ਇਸ ਬਾਬਤ ਮੈਂ ਇਹੋ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗਾ ਕਿ ਚਾਰ ਮਹਿਕਮੇ ਜੋ ਅਕਾਲੀ ਖੁਦ ਸੈਂਟਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਕੋਈ ਛੋਟੇ ਸੱਟੇ ਨਹੀਂ...

(ੳ) ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਹਿਕਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫਾਈਨੈਂਸ ਦਾ, ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰਾਲਾ ! ਇਹੋ ਕਰੰਸੀ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਬਜਟ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਇਹੋ ਮਹਿਕਮਾ ਹੀ ਨੰਟ ਛਾਪਦਾ ਹੈ । ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਸੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੀ ਟੈਕਸ ਲਗਦੇ ਹਨ । ਇਸੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੀ ਐਕਸਪੋਰਟ-ਇਮਪੋਰਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਸੋ ਇਹ ਮਹਿਕਮਾ ਅਤੀ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਹੈ ।

(ਅ) ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਡੀਫੈਂਸ, ਬਜਟ ਦਾ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ, ਲਗਪਗ

੨੫ ਫੀਸਦੀ ਫੰਜਾ ਉੱਪਰ ਹੀ ਖਰਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਨ 1984—85 ਵਿਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਬਜਟ 20,000 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਘਟ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, 1983—84 ਵਿਚ ਹੀ 6,000 ਕਰੋੜ ਖਰਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹਾਂ ਜੀ, ਅਜ ਕਲ੍ਹ 600000 00000 (ਸੱਠ ਅਰਬ) ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਾਲਾਨਾ ਡੀਫੈਂਸ ਉੱਪਰ ਖਰਚੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਖ਼ਤਰੇ ਸਮੇਂ ਫੌਜ ਹੀ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਈਆਂ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਵੀ ਇਸੇ ਮਹਿਕਮੇ ਖ਼ਾਤਰ ਹੀ ਖ਼ਰੀਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਬਹੁਤ ਰੋਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜ ਪੰਜਾਬੀ ਜਰਨੈਲ ਬੰਗਾਲੀ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕ ਹਨ ਅਤੇ ਯੂ. ਪੀ. ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਆਂਧਰਾ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਵਾਨਾਂ ਨਾਲ। ਰਾਸ਼ਟਰ-ਭਾਸ਼ਾ (ਹਿੰਦੀ) ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਅਸਿਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਡੀਫੈਂਸ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਕਾਫੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ।

(ੲ) ਭੀਸ਼ੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਬਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਤੈਅ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗਵਾਂਢੀਆਂ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਅਰਬਾਂ ਰੁਕੂਨੇ ਹਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਦੇਸ਼ਤੀ ਦਾ ਹੱਥ ਵਧਾ ਕੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਤੇ ਅਮਨ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਮਹਿਕਮਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਮਹਿਕਮਾ ਹੀ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੀ ਸਮਝੀ ਤੁਰੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਦੂਰੀਆਂ ਤੇ ਮਜਬੂਰੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹੋ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਜਾਰੀ ਰਖਣੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਜਿਗਰ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਸਾਥੋਂ ਅਲੱਗ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਉੱਚਾ ਨਾਉਂ ਵੀ ਇਸੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਕਾਰ-ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(ਸ) ਆਖਰੀ ਮਹਿਕਮਾ ਜੋ ਅਕਾਲੀ ਕੇਂਦਰ ਵਾਸਤੇ ਰੀਜ਼ਰਵ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਹੈ ਜਨਰਲ ਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਵਾਲਾ, ਆਵਾਜਾਈ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਮਹਿਕਮਾ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਚਾਰ ਪੰਜ ਮੋਟੇ ਮਹਿਕਮੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਰੇਲਵੇ, ਡਾਕ, ਤਾਰ, ਟੈਲੀਫੋਨ, ਜਹਾਜ਼ਰਾਨੀ ਆਦਿ ਵੀ ਇਸੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਰੇਲਵੇ ਏਸ਼ੀਆ ਭਰ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਰੇਲਵੇ ਹੈ। ਵੀਹ ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਰੇਲਵੇ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪਬਲਿਕ ਅਦਾਰਾ ਵੀ ਰੇਲਵੇ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਹਿਕਮਾ ਇਕ ਅਹਿਮ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਮਹਿਕਮਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਬਜਟ ਵੀ

ਅਲੱਗ ਹੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉੱਤਰ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਤੀਕ, ਪੂਰਬ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਤੀਕ, ਸਭ ਪਾਸੇ ਹੀ ਰੇਲਵੇ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਮਹਿਕਮਾ ਵੀ ਕੋਈ ਘਟ ਮਹੱਤਵ-ਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰੇਲਵੇ, ਡਾਕ-ਭਾਰ, ਜਹਾਜ਼ਰਾਨੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਰਾਡਕਾਸਟਿੰਗ (ਰੇਡੀਓ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ) ਵੀ ਜਨਰਲ ਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ (ਸੰਚਾਰ) ਵਿਚ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਲਓ ਕਿ 'ਸੈਂਟਰ' ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੀ ਰਹੇਗਾ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ.....

ਜਿਥੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ—ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸੋਹਣੀ ਮਿਸਾਲ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ (ਰੂਸ) ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ 97 ਵੱਖ ਵੱਖ ਕੌਮਾਂ ਵਸੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਰੂਸ ਵਿਚ 15 ਵੱਖਰੇ ਸੂਬੇ ਹਨ। ਪੰਦਰਾਂ ਦੇ ਪੰਦਰਾਂ ਸੂਬੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਅਜ਼ਾਦ ਹੋਸੀਅਤ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਤੇ ਹੋਰ, ਹਰ ਇਕ ਸੂਬੇ ਦਾ ਝੰਡਾ ਤੀਕ ਵੀ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਹੈ।

ਇਕ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ—ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਇਹ ਆਮ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਜਦ ਖੁਦ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਨ ਤਦ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨਾ ਕੀਤੀ, ਅੱਜ ਇਹ ਅਪੌਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹਨ ਤਾਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਮਤਾ ਕੱਢੀ ਫਿਰ ਰਹੇ ਨੇ।

ਇਥੇ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹਾਂਗਾ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ '(ਅਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਮਤਾ) ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਸੈਂਟਰ ਕੋਲੋਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਦ ਇਹ ਪਾਵਰ ਵਿਚ ਸਨ (ਜੂਨ 1987 ਦੌਰਾਨ)। ਇਹ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਹੀ ਟੁੱਟ ਗਈ, ਵਰਨਾ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਜਨਤਾ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਹੀ ਪਹਿਲੀ ਵੇਰੀ ਉਠਾਈ ਗਈ ਸੀ।

ਰਾਵੀ-ਬਿਆਸ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਬਾਬਤ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੌਰਾਨ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਇੰਦਰਾ-ਐਵਾਰਡ ਅਕਾਲੀਆਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਤੇ ਹੀ ਤਾਂ ਮੁਰਾਰਜੀ ਡੇਜਾਈ ਹੋਰਾਂ ਮਾਮਲਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਥੋਂ ਹੁਣ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ।

ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਨਾ ਪੜ੍ਹਿਓ, ਨਾ ਪੜ੍ਹਿਓ, ਨਾ ਪੜ੍ਹਿਓ

ਮਤਾ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦਾ

ਉਪਰੋਕਤ ਹੈਡਿੰਗ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਤੁਸੀਂ ਫੱਟ ਸਵਾਲ ਕਰੋਗੇ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਪੜ੍ਹੀਓ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਮਤਾ ! ਕੀ ਗੁਨਾਹ ਹੋ ਜਾਊ, ਅਗਰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਮਤਾ ਪੜ੍ਹ ਲਵਾਂਗੇ ਤਾਂ...? ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਵਾਚਣ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ—ਜ਼ਰੂਰ ਬਰ ਜ਼ਰੂਰ ।

ਵੇਖਿਓ, ਗਲਤੀ ਨਾ ਕਰ ਬੈਠਿਓ । ਮੈਂ ਦੋਬਾਰਾ ਵਾਰਨਿੰਗ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਪੜ੍ਹਿਓ, ਵਰਨਾ ਮੁੜ ਪਛਤਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜੇ । ਸਮਝੋ !

ਲੈ, ਕੀ ਪਛਤਾਉਣਾ ਪੈ ਜਾਊ ? ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੀ ਰਹਾਂਗੇ । ਤੂੰ ਆਇਆ ਵੱਡਾ ਅਕਲ ਦੀਨ, ਅਖੇ ਮਤਾ ਨਾ ਪੜ੍ਹਿਓ । ਭਲਾ ਜੇ ਅਸੀਂ ਮਤਾ ਪੜ੍ਹ ਲਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋ ਜਾਊਗੀ । ਨਾਲੇ ਮਤੇ ਦਾ ਕੁਝ ਘਸ ਜਾਊਗਾ ਜੇ ਅਸੀਂ...

ਚੰਗਾ ਫੇਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਜੇ...

ਆਹ !

ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਟਲਦੇ ਜਾਪਦੇ । ਲਓ ਫਿਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੀ ਛੱਡਿਓ, ਹੁਣ, ਪਰ ਮੁੜ ਨਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਦਿਉ ਮਗਰੋਂ—ਮੇਰਾ ਜੁਮਾ ਹੁਣ ਓਸ ਪੱਸ ਜੇ—ਫਿਰ ਨਾ ਕਹਿਓ ਕਿ ਦਸਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ—

ਓਏ ਤੂੰ ਮਤਾ ਤੇ ਦਸ ਕਿਹੜਾ ਹੈ, ਬਹੁਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਬਣਾਈ ਜਾ, ਐਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਪੜ੍ਹ ਵੀ ਲੈਣਾ ਸੀ ।

ਹੂੰ ! ਤੇ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਐਨੇ ਹੀ ਆਖੋ ਸੀ ਪੜ੍ਹਨ ਖੁਣ, ਤੇ ਫਿਰ ਹੁਣ ਤੀਕ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜੇ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ? ਸੰਨ 1977 ਦਾ ਘਾਸ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਪੂਰੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਲੰਘ ਚੁਕੇ ਨੇ, ਹੁਣ ਤੀਕ ਐਡਾ ਇੰਪਾਰਟੈਂਟ ਮਤਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ, ਇਕ ਘੰਟੇ ਦਾ ਟਾਈਮ ਨਾ ਕੱਢ ਸਕੇ ਹੋਵੇ ? ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤੇ ਪੀ. ਐਚ. ਡੀ. ਘਾਸ ਕਰ ਚੁਕੇ ।

ਤੇ ਤੂੰ ਵੀ ਕਿਹੜਾ ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਕਿਹਾ ਸੀ—ਇਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਖਾਤਰ ?

ਲੈ, ਮੇਰੀ ਕੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਵੀ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗਾ ਹੀ ਇਕ 'ਬੁਧੀਜੀਵੀ' ਹਾਂ—ਬਾਰਾਂ ਘੰਟੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਮਹੀਨੇ ਵਿਚੋਂ), ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਪੜ੍ਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਵਰਨਾ ਵਿਹਲ ਕਿਥੇ—?

ਪਰ ਤੂੰ ਤਾਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਮਤਾ ਦਸਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੀ—ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਅੰਧਰ ਫੜਾ ਦੇ, ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਨ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਫਿਰ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜੇ ਨਾ ਓਹੋ, ਬੁਧੀਜੀਵੀਆਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ। ਹੁਣ ਤੀਕ ਜਿਹੜੇ ਪੈਂਤੀ ਪਤਰੇ ਪੜ੍ਹ ਚੁਕੇ ਹੋ, ਓਹ ਸਾਰੇ ਭੁਲ ਗਏ ਹੋ ?

ਨਹੀਂ ਤਾਂ !

ਤੇ ਉਹੀਓ ਤਾਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਮਤਾ ਸੀ—

ਹੈ—ਤੇਰਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਆ ਜਿਹੜਾ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਬਤ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਇਹੋ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਮਤੇ ਬਾਬਤ ਸੀ ?

ਜੇ ਇਹ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਮਤਿਆਂ ਬਾਬਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਯੂ. ਐਨ. ਓ. ਦੇ ਮਤਿਆਂ ਬਾਬਤ ਸੀ ???

ਪਿਆਰੇ ਧਾਨਕੋ !

ਭਾਵੇਂ ਪਹਿਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ 'ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਮਤੇ' ਨਾਉਂ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਵੀ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਤੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ, ਪਰ ਦਰਅਸਲ, ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਮਤੇ ਦਾ ਰਸ ਜਾਂ ਮਤ (Central idea or Philosophy) ਜਾਂ ਨਿਚੋੜ, ਉਸੇ ਵਿਚ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਸੱਚ ਪੁਛੋ ਤਾਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਮਤੇ ਵਿਚ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰੀ ਇਕ ਵੀ ਹੋਰ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਖੈਰ ! ਫਿਰ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਖ਼ਾਤਰ ਮੈਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਮਤਾ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਤ ਰਖਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਹਰੀ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਵਰਜਣ ਦੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾ ਪੜ੍ਹਿਓ, ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਅਗਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉੱਪਰ ਹੇਠ ਦੋ ਝਟਕੇ ਵਜਣਗੇ। ਪਹਿਲਾ ਝਟਕਾ ਤਾਂ ਇਹ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਜਦ ਮਤੇ ਵਿਚ ਐਨਾ ਕੁਝ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਤੀਕ ਕਿਉਂ ਨਾ ਪੜ੍ਹਿਆ— ਭੇ ਦੂਜਾ ਝਟਕਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਕਾਹਨੂੰ ਲਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੜ੍ਹਨ ਮਗਰੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਮੀਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਝੰਜੋੜੇਗੀ। ਸੋ ਤੁਹਾਡੇ

ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਪਛਤਾਉਣਗੇ ਕਿ ਮਤਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੀ ਕਿਉਂ ? ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ । ਤੁਹਾਡੀ ਆਤਮਾ ਆਵਾਜ਼ ਦੇਵੇਗੀ ਕਿ ਅਗਰ ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਏਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੜ੍ਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰ । ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਸ਼ਟ ਦੇ, ਵਰਨਾ ਨਾ ਹਿੰਦ ਦਾ ਹੀ ਨਾਮੋ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਰਹੇਗਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ—ਅਤੇ ਹੁਣ ਪੇਸ਼ ਹੈ,

ਅਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਮਤਾ

—ਤੇ ਇਕ ਵੇਰਾ ਫਿਰ ਉਸ ਗੋਰਵਮਈ, ਪਵਿਤਰ ਧਰਤੀ ਤੋਂ 16-17 ਅਕਤੂਬਰ, ਸੰਨ 1973 ਵਾਲੇ ਦਿਨ, ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ-ਵਧਣ-ਫੁਲਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਵਾਉਣ ਖਾਤਰ, ਸਮੂਹ ਸਿਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਮਤੇ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੈਂਟਰਲ ਥੀਮ ਸੀ, ਸੂਬਿਆਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ।

ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮਤੇ ਸਿਖ ਪੰਥ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਅਤੇ ਸਮੂਹੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਹਿਤ ਹੀ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਸਨ, ਹਰ 'ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ' ਦੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਕੌਮ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਤਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਕੇਵਲ ਸਿਖਾਂ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਠਾਈ, ਸਗੋਂ ਤਮਾਮ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਵਾਸਤੇ, ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਖੁਦ-ਮੁਖਤਿਆਰੀ (Federalism) ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਨਹਿਰੀ ਫੈਸਲੇ ਵੀ ਉਸੇ ਪਾਵਨ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਲਏ ਸਨ ਜਿਥੋਂ ਕਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਹਿੰਦੂਸ-ਤਾਨੀਆਂ ਦੀ ਮਰੀ ਹੋਈ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਖਾਤਰ, ਨੌਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ, ਹਿੰਦ ਦੀ ਚਾਦਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹੋਰਾਂ, ਸ੍ਰੀ-ਸੀਸ ਭੋਟਾ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ।

ਇਸ ਅਦੁੱਤੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਦਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ :

ਤਿਲਕ ਜੰਝੂ ਰਾਖਾ ਪ੍ਰਭ ਤਾਕਾ ॥ ਕੀਨੋ ਬਡ ਕਲੂ ਮਹਿ ਸਾਕਾ ॥
ਸਾਧਨਿ ਹੋਤਿ ਇਤੀ ਜਿਨਿ ਕਰੀ ॥ ਸੀਸੁ ਦੀਆ, ਪਰ ਸੀ ਨ ਉਚਰੀ ॥
ਧਰਮ ਹੇਤ ਸਾਕਾ ਜਿਨਿ ਕੀਆ ॥ ਸੀਸੁ ਦੀਆ, ਪਰ ਸਿਹਰੁ ਨ ਦੀਆ ॥

ਅੱਜ ਭਾਵੇਂ ਸਰਸਾਇਦਾਰੀ ਦੇ ਏਜੰਡਾ ਵਲੋਂ, ਅਜ਼ਾਦੇਦਾਰੀ ਦੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਬਿਜਲਸਮੇਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਮਤੇ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ, ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪਾੜਾ ਪਾਉਣ ਖਾਤਰ ਰਾਤ ਦਿਨ ਲਗਾਤਾਰ ਪ੍ਰਾਪ੍ਰੀਤਾ

ਜਾਹੀ ਹੈ ਮਗਰ ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 'ਪੰਥ ਕੀ ਜੀਤ' ਜਾਂ 'ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ' ਦੇ ਨਾਉਂ ਹੇਠ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ (ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ) ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਖਾਤਰ ਹੀ ਕੁਝ ਮੰਗਾਂ ਇਸ ਮਤੇ ਰਾਹੀਂ ਰਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਹਾਂ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਵਾਕ ਬੇਸ਼ੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮਗਰ ਇਸਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਤਾ ਹੀ ਹਿੰਦੀ-ਵਿਰੋਧੀ, ਹਿੰਦੂ-ਵਿਰੋਧੀ ਜਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਤਸੀ ਜ਼ਰੂਰ ਸਵਾਲ ਕਰੇਗੇ ਕਿ ਜੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਮਤੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਇਤਿਹਾਸਯੋਗ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਫਿਰ ਉਸ ਤੇ ਐਨਾ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਕਿਉਂ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ?

ਐਨਾ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਕਿਉਂ ? ਜਿਸ ਮਤੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ 'ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਕੇ ਬੋਲ ਬਾਲੇ' (ਜੋ ਸਾਰੇ ਸਾਧਾਰਣ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸ਼ੈਕ ਜ਼ਰੂਰ ਪੈਂਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਮੂੜ 'ਸੰਤਾਲੀ' ਵਾਲੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਏਗੀ, ਭਾਵ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡ ਕੇ, ਪੰਜਾਬੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਪੈ ਜਾਏਗਾ) ਉਸੇ ਹੀ ਮਤੇ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ :

Shiromani Akali Dal in its historic Anandpur Sahib resolution has laid particular stress on the need TO DEB-
AR THE MONOPOLISTIC HOLD OF CAPITALISTS
POISED ON THE INDIAN ECONOMY BY THE 30
YEARS CONGRESS RULE IN India.*

(Page 9, Economic Policy, Resolution No. 3)

ਉਪਰੋਕਤ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮਾਇਨੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ—
"ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਤੇ ਵਿਚ, ਕਾਂਗਰਸ ਰਾਜ ਦੇ ਤੀਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦੀ ਅਜਾਰੇ-
ਦਾਰੀ ਜਕੜ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਉੱਤੇ ਖਾਸ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਤੇ ਉਹ ਅਜਾਰੇਦਾਰੀ ਜਕੜ ਤੋੜੀ ਕਿਵੇਂ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਉੱਤੇ ਵੀ ਭਾਰੀ ਮਾਰ ਲਉ—

1. Shiromani Akali Dal, strongly advocates that all KEY INDUSTRIES should be brought under the PUBLIC SECTOR. (Page 26)

2. Every Industrial unit beyond worth 'One Crore' assets should be brought under PUBLIC SECTOR. (Page 27)

*ਫ਼ੀਪੀਟਲ ਅੱਖਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜ਼ੋਰ ਲੇਖਕ ਨੇ ਪਾਇਆ ਹੈ।

3. It is of the opinion that basic consumer Industries should be immediately nationalized to stabilise the prices of the consumer goods and to save the poor consumer from exploitation at the hands of the industrialists and the MIDDLEMEN.

ਉਪਰੋਕਤ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਇਹ ਮਾਇਨੇ ਬਣਦੇ ਹਨ :

(ੳ) ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਇਹ ਨਸ਼ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਵਡੇ ਵਡੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਦਾ ਕੌਮੀਕਰਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ਅ) ਇਕ ਕਰੌੜ ਤੋਂ ਉਪਰ ਦੀਆਂ ਤਮਾਮ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵੀ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਕਰ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

(ੲ) ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਰੌਜ਼-ਮੱਰਾ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਤਮਾਮ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਤੁਰੰਤ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕਰਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਤਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ ਹੀ ਕੰਟਰੋਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਨ-ਸਪਾਰਨ (ਗਾਹਕਾਂ) ਨੂੰ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਬਿਜਨੈਸਮੈਨਾਂ (Middlemen) ਦੀ ਲੁੱਟ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਦਸੋ ਕਿ ਅਗਰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਮਤੇ ਵਿਚ ਦਰਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਮੰਨ ਲਏ ਤਾਂ ਬਿਰਲਾ-ਟਾਟਾ ਕਿਥੇ ਜਾਣਗੇ ? ਤੇ ਨਾਲੇ ਕਿਥੇ ਜਾਵੇਗੀ ਕਾਗਰਸ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਾਨਦਾਨੀ-ਏਜੰਟ ?

ਬਿਰਲਾ-ਟਾਟਾ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਹੇ (Owners of Key Industries like cement, steel, cloth, etc.) ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਤਾਂ ਓਸਵਾਲ ਤੇ ਸਰਦਾਰੀ ਬਨਵਾਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ਿਆ ? ਅਗਰ ਇਕ ਕਰੌੜ ਤੋਂ ਉਪਰ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਤਮਾਮ ਮਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਬਲਿਕ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰ ਨਾਉਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ੈਅ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਬਚੇਗੀ !

ਅਗਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮਤਾ ਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋ ਜਾਏ, ਫਿਰ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਤੁਥਲ ਰੌਟੀ-ਬਿਸਕੁਟ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਨਾ ਬਚ ਸਕਣ, ਹਾਂ, ਆਟਾ-ਚੌਂਕੀ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਟਾਵਾਂ ਟਾਵਾਂ 'ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰ' ਖੋਲ੍ਹਕ ਬਚਿਆ ਰਹੇ ?

ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦਿਓ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਨਾ ਬਿਰਲਾ ਨੂੰ, ਨਾ

*ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਫ਼ੋਹਰਟਾ) ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਮਿੱਲ-ਕਪੜਾ ਮਿੱਲ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰ !

ਵਾਏ ਨੂੰ, ਨਾ ਮੌਦੀ ਨੂੰ, ਨਾ ਬਾਟੇ ਨੂੰ—ਨਾ ਓਸਵਾਲ ਨੂੰ, ਨਾ ਦੇਵੀ ਦਿਆਲ ਨੂੰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ 'ਲਾਬੋ' ਸੀਮੈਂਟ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਸਭ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਸਭ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰਨ ? ਆਹ, ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਿਆ ਅੱਜ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਵੀ ਉਪਰਲੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਦੀ ਹੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, 'ਦੋ ਚਿਨ ਪਹਿਲਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀਯ ਰਕਸ਼ਾ ਸੰਮਤੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, ਉਹ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਮੰਨਣ"—(ਵਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਲੇ-ਭੱਠੇ ਵੇਚਣੇ ਪੈ ਜਾਣਗੇ)—ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਗਰੁੱਪ ਦੀ ਅਗਵਾਈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ (ਮਸ਼ਹੂਰ) ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਪੀ. ਸੀ. ਮਹਿਰਾ ਜੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ । (ਵੇਖੋ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ, 20-1-83, ਫਰੰਟ ਪੇਜ)

ਸੋ ਸੂਝਵਾਨ ਪਾਠਕੋ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਮਤੇ ਵਿਚ ਦਰਜ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਾਂ ਅੰਸੀਆਂ ਹਨ ਜੋ (ਅਗਰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋ ਜਾਣ) ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਨੂੰ ਕਬਰਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਬਿਜ਼ਨੈਸਮੈਨਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰਾਂ ਵਲੋਂ, ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਪ੍ਰੇਸ ਵਲੋਂ, ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ੀਟਾਂ (ਜਨਸੰਘ, ਕਾਂਗਰਸ, ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ.) ਵਲੋਂ ਇਸ ਮਤੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਕੁਦਰਤੀ ਗੱਲ ਹੈ !

ਇੰਦਰਾ ਵਲੋਂ ਵਿਰੋਧ ਕਿਉਂ ?—ਬੋਸਕ ਉਪਰਲੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਤੋਂ !
ਹਿੰਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਣ, ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੀਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ—ਸਰਕਾਰ ਇੰਦਰਾ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਵੀ ਕਿਹੜਾ ਥੱਡਾ ਅਟੱਕਾਂਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?—

In the 'new Panjab' and in other states the centre's interference would be restricted to DEFENCE, FOREIGN RELATIONS, CURRENCY, GENERAL COMMUNICATIONS. All other departments would be in the jurisdiction of Puniab (and other states) which would be fully entitled to frame own laws on these subjects for administration.

ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰਾ ਸਭਾ 21 ਤੇ ਦਰਜ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਸਾਇਨੇ ਬਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚੇਅਰ, ਡੀਫੈਂਸ ਖਜ਼ਾਨਾ ਬਦਲ ਅਤੇ ਸੰਘੀ (ਨਿਏਦੇ, ਝਾੜ-ਤਾਰ, ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ) ਆਦਿ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਰਖੇ ਮਗਰ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਮਹਿਕਮੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ।

ਹੁਣ ਭੁਲੀ ਹੀ ਦਸੋ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਕਿਵੇਂ ਬਦਦਾਸ਼ਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦਾ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਬੰਧ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਚਲਾ ਜਾਏ ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਫਿਰ ਕਣਕ ਦੀ ਕੀਮਤ, ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨਡ ਬੰਗਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਰ ਵਕਤ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਸਿਗਾਰ ਤੁੰਨੀ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹ ਨਹੀਂ ਫਿਕਸ ਕਰਨਗੇ । ਫਿਰ ਤਾਂ ਕਣਕ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਉਹੋ ਹੀ ਫਿਕਸ ਕਰਨਗੇ ਜੋ ਜਾਣਦੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਕਣਕ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਜਫਰਾਂ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕ੍ਰੈਟਿਟਲ ਗੈਨੋ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਦਸ ਕਿਲੋ ਖੰਡ ਦੇ ਤਾਂ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰ ਪੰਜਾਹ ਵਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮਗਰ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ ਗੈਨੋ ਦੇ ਪੰਤੀ ਦਿੰਦਾ ਵੀ ਪਿਟਦਾ ਹੈ ।

ਇਕ ਸਵਾਲ—ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਹੀ ਹੱਥੀਂ ਸੌਂਪ ਦਿਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਕੀ ਬੰਗਾਲੀ ਬਿਹਾਰੀ ਭੁੱਖੇ ਨਹੀਂ ਮਰ ਜਾਣਗੇ ?

ਭੁੱਖੇ ਤਾਂ ਹੁਣ ਕਿਹੜਾ ਨਹੀਂ ਮਰ ਰਹੇ ? ਪੰਜਾਬੋਂ 140 ਰੁਪਏ ਖੜੀ ਕਣਕ ਦਾ ਆਟਾ 280 ਰੁਪਏ ਵਿਕਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਲਕੱਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ।

ਪੰਜਾਬੋਂ 200 ਰੁਪਏ ਚੁੱਕੇ ਮੱਟੇ ਚੌਲ ਪਟਨੇ ਵਿਚ 400 ਦੇ ਭਾਅ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਭਦੇ । ਪਾਠਕ ਇਹ ਮਿਡਲਮੈਨ ਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਦੁਗਣੇ ਭਾਅ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਰ ਮਿਡਲਮੈਨਾਂ ਦਾ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਿਆ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਮਤੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ) ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅਧਰੰਗ ਨਾ ਹੋ ਜਾਊ ? ਸਾਹੂਕਾਰਾਂ ਦਾ ਲਕਸ਼ਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ?

ਸੋ ਕੇਂਦਰੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਾਂ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੈ ! ਨਾਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਵੀ ਅਟੈਕ ਕਰਨ ਲਗਿਆਂ ਕਿਹੜੀ ਘੱਟ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਹੈ ?

ਤੇ ਹੋਰ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀ ਹੈ ?—ਹੋਰ ਕੇਂਦਰ ਇਹ ਵੀ ਕਿਵੇਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰ ਜਾਏ ਕਿ ਸਿੰਚਾਈ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਵੀ ਸੂਬੇ ਸਾਭ ਲੈਣ ?

ਤੇ ਫਿਰ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ?

ਜੇ ਬੀਨ ਡੈਮ ਸੱਤਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਡੀਆਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਬਣ ਜਾਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸ਼ਰਤ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਉਹ ਬੀਨ ਡੈਮ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਨੀਹਾਂ ਵੀ ਸੈਂਟਰ ਕੋਝੋਂ, ਪਿਛਲੇ ਵੀਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੁਟੀਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੀਆਂ !

ਪਰ ਬੀਨ ਡੈਮ ਦੇ ਬਣਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸੂਬੇ ਹੀ ਰੋਜ਼ਕਾ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ—?

ਲਗਦਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਹੀ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ
 ਏਂ। ਚਾਚਾ ਕੈਮਦੀਨ ਜੀ, ਸਟੇਟਾਂ ਮੁਰਖ ਹੀ ਹੋਣਗੀਆਂ ਅਗਰ ਡੈਮ ਦੇ ਬਣਨ ਵਿਚ
 ਰੋੜਾ ਅਟਕਾਉਣੀਆਂ। ਬਿਜਲੀ ਵਧੇਗੀ, ਕਾਰਖਾਨੇ ਚੱਲਣਗੇ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ
 ਮਿਲੇਗੀ, ਨਹਿਰਾਂ ਨਿਕਲਣਗੀਆਂ, ਫਸਲਾਂ ਵਧੇਰੇ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਕਿਸਾਨ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ
 ਲਵੇਗਾ, ਡੈਮ ਬਣੇਗਾ, ਓਵਰਸੀਅਰਾਂ, ਐਸ. ਡੀ. ਓਆਂ, ਐਕਸੀ-ਅਨਾਂ ਦੀਆਂ
 ਤਰੱਕੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਹੋਰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲਣਗੇ। ਸੋ ਸਟੇਟਾਂ ਨੂੰ
 ਤਾਂ ਫਾਇਦੇ ਹੀ ਫਾਇਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਨਾਲੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਕਪੂਰੀ* ਵਿਖੇ, ਜਦ ਸਟੇਜ
 ਤੋਂ ਖੜੀ ਖੜਤੀ ਇੰਦਰਾ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਡੈਮ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ
 ਦਿਤਾ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਕਿਹੜਿਆਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ? ਉਸ ਵਕਤ
 ਉਹਨੇ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਸੀ? ਸੋਖ ਅਬਦੁਲੇ ਹੋਰੀ ਮੰਗੀ
 ਤੇ ਪਏ ਸਨ (ਜੀ ਨਗਰ ਵਿਖੇ) ਅਤੇ ਦਰਬਾਰੀ ਸਿਉਂ ਹੋਰੀ ਸੈਡਮ ਦੇ ਪਿਛੇ ਕੁਰਸੀ
 ਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ—ਵੇਸੇ ਦਿਤੀ ਉਸ 'ਫੋਕੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ'। ਹੀ ਹੈ—ਅੱਠ ਸੌ ਕਰੋੜ
 ਰੁਪਏ ਦਾ ਮਨੀਆਰਡਰ ਕੀ ਪੰਡਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਹੋਰੀ.. ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਕਿਥੋਂ
 ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ? 'ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ' ਮੰਗਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕੋਈ ਤੋਟ ਨਹੀਂ
 ਹੈ ਆਈ, ਕਿ ਆਈ ਹੈ? ਅਗਰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਇਕ ਮਨ ਹੋ ਕੇ ਅਪੀਲ
 ਕਰਨ (ਜਾਂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ) ਤਾਂ ਬੰਦੇ ਦਾ ਪੱਕਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਫ਼ਿਆ
 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਹੀ, ਬਾਹਰ ਵਸੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁ ਅਰਬ ਤਾਂ ਕੀ ਸਗੋਂ
 ਸੌਲ੍ਹਾਂ ਅਰਬ ਵੀ ਭੇਜ ਦੇਣਗੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋਵੇ, ਇਕ ਵੇਰਾ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ
 ਹੋਰਾਂ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਵੀ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਬਸ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿਓ, ਬਣਾ ਅਸੀਂ ਆਪੇ ਹੀ
 ਲਵਾਂਗੇ।

(ਨੋਟ : ਅਗਰ ਦਾਨ ਦਾ ਐਨਾ ਨਾ ਵੀ ਇਕੱਠਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਾਹਰਲਿਆਂ
 ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਇਨਵੈਸਟਮੈਂਟ ਵੀ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੁਨੀਆਂ
 ਭਰ ਵਿਚ ਵੱਸੇ ਹੋਏ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਤਿੰਨ-ਚੌਥਾਈ ਤੋਂ ਵਧ ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਹਨ

*ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਪੰਜਾਬ-ਹਰਿਆਣਾ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਸਥਿਤ
 ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਖੇ ਹੀ, ਸਤਲੁਜ-ਜਮਨਾ ਨਹਿਰ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ ਸੀ।

†ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 'ਫੋਕੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ' ਹੀ ਦੇ ਗਏ ਸਨ।
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਰਚ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ ਤੇ ਲੱਗੀ ਖਬਰ ਇਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ :

'ਥੀਨ ਡੈਮ ਖਾਤਰ ਬਾਹਰੋਂ ਪੈਸਾ ਮੰਗਾਗੇ'—ਕੇਵਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ (ਮੰਤਰੀ)

ਅਤੇ ਲਗਪਗ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ! ਹੋਰ ਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਵੀ ਲਗ ਪਗ
ਤਮਾਸ਼ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅੰਦਰ ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਸਰਦਾਰ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ । ਕਲਕੱਤੇ, ਬੰਬਈ,
ਕਾਨਪੁਰ, ਦਿੱਲੀ, ਲਖਨਊ, ਭਾਵਨਗਰ (ਗੁਜਰਾਤ), ਝਾਂਸੀ, ਬਰੇਲੀ ਆਦਿ ਵਿਖੇ
ਬਥੇਰੇ ਲੱਖਪਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਹੈਨ ਕਿ ਨਹੀਂ ? ਮਾਇਆ ਪੱਖਾਂ ਦੀ
ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਟੈਕਨੀਕਲ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ, ਰੂਸ, ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ
ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਤੀਸਰੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ—ਟੈਕਨੀਕਲ ਮੈਨ-ਪਾਵਰ
ਵਿਚ । ਜਾਡੇ ਰਾਮਗੜੀਆ ਭਰਾਵਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਹੀ ਟੋਰਾਂਟੋ, ਵੈਨਕੋਵਰ,
ਸਾਉਥਹਾਲ ਵਗ਼ੈਰਾ ਵਗ਼ੈਰਾ ਦੀ ਸਾਰੀ ਇੰਡਸਟਰੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ।)

ਪਰ ਜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਖੁਦ ਹੀ ਡੈਮ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸੈਂਟਰ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ
ਦੇਣ ਵਿਚ ਕੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਜੇ ਇਕ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੱਸੋ,
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਾਂ ਸੂਲ ਉੱਠ ਖੜੇ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਡੈਮ, ਆਪਣਾ ਹੀ ਵਸੀਲਿਆਂ
ਰਾਹੀਂ, ਆਪੇ ਹੀ ਬਣਾ ਲਈਏ, ਸਮਝੋ ? ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਦੱਸੋ ਜੋ ਬਿਜਲੀ ਪੂਰੀ ਮਿਲੇ
ਤਾਂ ਜੱਟ ਇੰਜਣ ਚਲਾਉਣਗੇ ਕਿ ਬੰਬੀਆਂ—?

ਬੰਬੀਆਂ ਹੀ ਚਲਾਉਣਗੇ, ਛੇ ਗਣਾਂ ਮਹਿੰਗੇ ਇੰਜਣ ਕਾਹਨੂੰ ਬਾਲਣਗੇ !

ਤੇ ਬੰਬੀਆਂ (ਮੰਟਰਾਂ) ਦੀ ਟੁੱਟ ਭੱਜ ਮੁਰੰਮਤ ਵੀ ਇੰਜਣਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ
ਹੈ ਨਾ ?

ਆਹੋ ! ਇੰਜਣ ਤਾਂ ਕਾਲੇ ਡੋਲ ਨਾਲ ਹੀ ਚੜ੍ਹਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ।

ਤੇ ਫਿਰ ਜੇ ਇੰਜਣ ਵਿਕਣੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਕਿਰਲੋਸਕਰਦੀਨ ਦਾ ਕੀ
ਬਣੇਗਾ ?

ਤੇ ਨਾਲੇ ਬਿਜਲੀ ਪੂਰੀ ਮਿਲ ਜਾਏ ਤਾਂ ਫੇਰਰਟੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਵੇਰਕੋ, ਬਟਾਲੇ
ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਚਲਾ ਦਲਾ ਕੇ 'ਪਾਵਰ',
ਕਪੜੇ ਦੇ ਅੰਬਾਰ ਨਾ ਖੜੋ ਕਰ ਦੇਣਗੇ—ਜ਼ਰੂਰ ਕਰ ਦੇਣਗੇ । ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਗਰ
ਪੂਰਾ ਧਾਗਾ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਮਿਲ ਜਾਏ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਯਾਰ ਮੋਦੀ, ਬਿਰਲੇ ਤੇ ਡੀ. ਜੀ.
ਅੱਮ. ਨੂੰ ਫੇਲ੍ਹ ਕਰ ਕੇ ਰਖ ਦੇਣ । ਭੰਬੀਰੀਆਂ ਭਵਾਂ ਦੇਣ ਮੜੇ ਮੱਛਤ ਨਾਲ
ਈਆਂ—ਜਿਹੜਾ ਅੱਸੀ ਰੁਪਈਏ, ਨੌਂ ਖੇ ਰੁਪਏ, ਨਕਿਨਵੇ ਰੁਪਏ ਪਚਾਨਵੇ ਪੈਸੇ
ਮੀਟਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਵੇਚਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮਾਮਾ ਫਿਕਸਡ ਰੋਟਾਂ ਦਾ !

ਹੂੰ ! ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਅਜ਼ਾਦੀਦਾਰੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੀ ਬੀਨ ਡੈਮ ਨੂੰ ਬਣਨ ਨਹੀਂ
ਦੇ ਰਿਹਾ !!!

ਪਰ ਬਰਮਲ ਪਲਾਂਟਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤਾਂ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ ?

ਤਾਂ ਜੁ ਕੋਲੋਂ ਦੀ ਖਾਤਰ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਹੀ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ? ਚੰਗੀ ਮਹਿੰਗੀ ਬਿਜਲੀ ਡੈਣ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਮੁਫਤੋਂ-ਮੁਫਤ ਪਾਣੀ ਵਰੀ ਜਾਏ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ?

ਹੋਰ ਫਾਇਦੇ—ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਫਾਇਦੇ ਕੀ ਹੋਣਗੇ ?

‘ਸੈਂਟਰ’ ਵਿਦਿਅਕ-ਬਜਟ ਉਪਰ ਕੱਟ ਕੇ ਕੱਟ ਲਗਾ ਲਗਾ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹੋਟਲਾਂ ਤੇ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕੇਗਾ ! ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ, ਹਵਾਈ ਬੱਸਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਓਮਨੀ ਬੱਸਾਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਜਾਇਆਂ ਕਰਨਗੀਆਂ !

ਆਈ. ਏ. ਐਸ. ਤੇ ਆਈ. ਪੀ. ਐਸ. ਅਫਸਰ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਜਾਣਗੇ !

ਹੋਰ ਆਪਾਂ ਕਦ ਤੀਕ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਰਹਾਂਗੇ ਕਿ ਭੱਖਵਾਲੀ, ਮਲੋਟ, ਫਾਜ਼ਲਿਕਾ, ਅਬੋਹਰ, ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ, ਰਾਮਪੁਰਾਫੂਲ, ਮੁਕਤਸਰ ਤੇ ਭੁੱਚੇ ਸੰਡੀ ਦਾ ਚਿੱਟਾ ਸੌਨਾ (ਨਰਮਾ) ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਦੇ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿੱਲਾਂ ਹੀ ਚਲਾਈ ਤੁਰਿਆ ਜਾਏ ?

ਪਰ ਉਹੋ ਕਾਰਖਾਨੇ ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਦੇ ?

ਜ਼ਰੂਰ ਲੱਗ ਸਕਦੇ ਹਨ !

ਫਿਰ ਲਾਉ ਦੇ ਕਾਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ?

ਕਾਈਆ ਅਕਲਦਾਸ ਜੀ, ਅਗਰ ਉਥੇ ਹੀ ਕਾਰਖਾਨੇ ਲਗਾ ਦਿਤੇ ਜਾਣ, ਜਿਥੇ ਕੱਚਾ ਮਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਜੱਟਾਂ ਦੀ ਚਮੜੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਧੇੜੀ ਜਾ ਸਕੂਗੀ ?

ਕੀ ਮਤਲਬ—?

ਭਲਿਆਂ ਲੋਕਾਂ, ਅਗਰ ਕਾਰਖਾਨਾ ਹੋਵੇ ਤੁਹਾਡੇ ਗੁਆਂਢ ਵਿਚ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਰਹੇ ਪਤਾ ਕਿ ਹਰ ਰੋਜ਼ 100 ਟਰੱਕ ਨਰਮੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪੰਜ ਟਰੱਕ ਪਾਪਲੀਨ ਦੇ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ! ਸਾਥੀਂ ਹੁੰ ਲਿਆ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਨੇ 10 ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਤੇ ਕਿਲੋ ਹੁੰ ਦਾ ਬਣਿਆ 10 ਮੀਟਰ ਕਪੜਾ ਜੋ ਉਸ ਵੇਰਿਆ ਪੂਰ ਸੌ ਦਾ ! ਦਸ ਰੁਪਈਏ ਦੇ ਦਿਤੇ ਉਸ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੂੰ ਤੇ ਬਾਕੀ 80 ਹੱਥ ਗਿਆ ਮੁਫਤ ਲਾਲ ਆਪ !

ਤੇ ਜਦ ਜੱਟਾਂ ਨੂੰ ਲੰਘਦਿਆਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਲੱਗ ਗਿਆ ਪਤਾ ਇਸ 'ਰਾਜ' ਦਾ ਤੇ ਉਹ ਪਾ ਲੈਣਗੇ ਲਾਲੇ ਦੇ ਗਲ ਜਾਣਾ, ਤੇ ਕਹਿਣਗੇ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਅਗਰ ਤੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਲਾਉਣਾ ਹੈ ਰਗੜਾ ਤੇ ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਨਰਮੇ ਦਾ ਘਟ ਘਟ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਈਆ ਦੇ, ਸਾਥੋਂ ਤਾਂ ਤੂੰ 20 ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਲੈ—ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਪੜਾ ਸਸਤਾ ਵੇਚ। ਅਗਰ ਤੂੰ ਕਪੜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਸਸਤਾ ਤੇ ਨਰਮੇ ਦਾ ਵੀ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹਜ਼ਾਰ, ਤੇ ਫਿਰ ਤੇਰੀ ਸਾਡੀ ਉ, ਕੱਟੀ !

ਤੇ ਜੇ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਅਗੇ ਨਾ ਡਰੇ ?

ਤੇ ਨਰਮਾ ਆਪਣੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਬੀਜੂ ਫਿਰ ?

ਤੇ ਉਹ ਕਾਰਖਾਨਾ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਚਲਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਜੱਟਾਂ ਦਾ ਨਰਮਾ ਨਾ ਹੁਲ ਜਾਉ ?

ਧਰ ਕੀ ਉਸ ਕਾਰਖਾਨਾ ਬੰਦ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਲਾਇਆ ਸੀ ?

ਹੂੰ ! ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ !

ਜੀ ਹਾਂ। ਇਹੋ ਰਾਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਮੁਤਾਬਕ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਮੌਲੀ, ਤੇ ਕਿਸਮਤ ਜੱਟਾਂ ਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਖੋਟੀ। ਹੁਣ ਨਰਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਵਾਧੂ ਤੇ ਫਿਟਿਆ ਆਜ਼ੂਰੀਆ (ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਦਲਾਲ) ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੱਟ ਨੂੰ, ਓ ਜੱਟਾਂ ! ਕਪਾਹ ਵੇਚਣੀ ਉ ਤਿੰਨ ਸੌ ਦੇ ਭਾਅ ਤੇ ਵੇਚ ਜਾ, ਵਰਨਾ ਔਹ ਜਾਂਦੀ ਉ ਰਾਹ ਤੇ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਪੁੱਜ ਜਾ—ਉਥੇ ਬੇਸ਼ੱਕ ਛੀ ਸੌ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਵੇਚ ਆ। ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਆ ਏਕ ਤੇ ਜੱਟ ਹੁੰਦੇ ਆ ਅਨੇਕ ਤੇ ਅੰਤ ਮਜ਼ਬੂਰ ਜੱਟ, ਪੰਜ ਸੌ ਵਾਲੀ ਸ਼ੈਅ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਦੀ ਹੀ ਆਜ਼ੂਰੀਏ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਵਿਚ ਜੱਟ ਜਾਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ !

ਸੋ ਭਰਾਵੇ ! ਕੇਂਦਰ ਕਿਵੇਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਚਾਈ (irrigation), ਬਿਜਲੀ (Power), ਖੇਤੀਬਾੜੀ (Agriculture), ਤੇ ਕਾਰਖਾਨੇ (Industries) ਵਰਗੇ ਮਹਤਵਪੂਰਨ ਅਦਾਰੇ ਉਸ ਹੱਥੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ?

ਮਤੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਹੋਰ—ਮਤੇ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਥੇ ਬੰਦੂਕਗਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਬੰਕਾਰੀ ਭੱਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਆਈ. ਟੀ. ਆਈ. ਜਾਂ ਮੈਟਰਿਕ	50 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ
ਬੀ. ਏ.	75 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ
ਐਮ. ਏ.	100 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ
ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਤੇ ਡਾਕਟਰ	150 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ
ਹੋਰ ਟਰੇਡ ਲੇਬਰ	50 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ

(ਨੋਟ—ਇਹ ਭੱਤਾ 1973 ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।)

ਮਤੇ ਨਾਲ ਮਤਭੇਦ ਕਿਥੇ ਹੈ ?—ਮਤੇ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਹਨ 'ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੇ ਬੋਲ ਬਾਲੇ' ਅਤੇ 'ਦੇਸ਼ ਕਾਲ' ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸਾਰਾ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਫਿੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਜਨ-ਸਾਧਾਰਨ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ੰਕਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਵਧੇਰੇ ਮੰਗਾਂ ਦੀ ਆੜ ਹੇਠ ਅਕਾਲੀ ਦੂਸਰੇ ਫਿਰਕਿਆਂ ਨੂੰ ਦਬਾ ਕੇ ਰਖਣਗੇ ਜਾਂ ਸੂਬੇ ਵਿਚੋਂ ਕਢ ਦੇਣਗੇ ਪਰ ਐਸੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ਤੋਂ ਗੱਲ ਵਧੇਰੇ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ :

POLITICAL GOAL : The Political goal of Panth, without doubt, is enshrined in the commandments of the Tenth Lord, in the pages of the Sikh history and in the very heart of the Khalsa Panth, the ultimate objective of which is the pre-eminence of the Khalsa.

The fundamental policy of the Shiromani Akali Dal it to seek the realization of this birth right of the Khalsa through creation of congenial environment and a political set-up.

ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਉਪਰਲਿਆਂ ਪੈਰਿਆਂ ਵਿਚ ਹੇਠਲੇ ਚਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਮੁੜ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਜਾਏ.....

PRE-EMMINENCE OF KHALSA

CONGENIAL ENVIRONMENT and a political set up...ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਾਰੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰਿਆਂ ਦਾ ਮਤੇ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਇਵੇਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ :—

ਪੰਥਕ ਰਾਜਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ, ਨਿਸ਼ਚੇ ਤੋਰ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਦਸਮ-ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ, ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਮਨ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਉਕਰਿਆ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਕਸਦ, 'ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੇ ਬੋਲ-ਬਾਲੇ' ਹਨ ! ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਜਨਮ-ਸਿਧ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਦੇਸ਼ਕਾਲ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਨੀਂਹ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾ ਨੁਕਤਾ—ਉਪਰੋਕਤ ਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਅਗਰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੀਏ ਤਾਂ 'ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੇ ਬੋਲ-ਬਾਲੇ' ਅਤੇ 'ਲੋੜੀਂਦੇ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ' ਦੋ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਜੋ ਨਾਰਮਲ-ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਵੀ ਕੁਝ ਸ਼ੱਕ ਜਿਹਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਸ਼ੱਕੀ ਦਿਮਾਗਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਬਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹਲਚਲ ਮਚਾ ਦੇਣਗੇ। ਜਿਵੇਂ ਅਜ ਕਲ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ-ਪ੍ਰੈਸ ਤੇ ਚਲਾਕ ਹਿੰਦੂ ਬਿਜਨਸਮੈਨ ਤਬਕਾ 'ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੇ ਬੋਲ-ਬਾਲੇ' ਤੋਂ ਮਤਲਬ ਖਾਲਿਸਤਾਨ (ਭਾਵ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਭੂਮੀ ਹੀ) ਕੱਢੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਤਰੱਕੀ ਜਾਂ ਪੰਥ ਕੀ ਜੀਤ (ਭਾਵ ਪੰਥ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹੇ) ਵਰਗੀਆਂ ਸੂਭ-ਇਛਾਵਾਂ ਹੀ ਚਾਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ...

...ਅਤੇ ਤਮਾਮ ਹਿੰਦੂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਤੇ ਈਸਾਈ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ, ਇਹੋ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ, ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਈ ਕਈ ਵੇਰਾਂ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਇਕ ਅਰਦਾਸ ਸਮੇਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ—

ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੇ ਬੋਲ ਬਾਲੇ, ਬੋਲੋ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ! ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ !! ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ !!!

ਜੋ ਜੋ ਸ਼ਬਦ, ਹਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ, ਸੂਬਾ ਸ਼ਾਮ, ਹਰ ਗਾਮੀ-ਖੁਸੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਸਮੇਂ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਗਰ ਉਹੋ ਸ਼ਬਦ ਉਹਨਾਂ ਮਤੇ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕਰ ਲਏ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿਹੜਾ ਐਟਮ ਬੰਬ ਚਲ ਗਿਆ ?

ਦੂਜਾ ਮੁੱਖ ਨੁਕਤਾ—ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਦੇਸ਼-ਕਾਲ। ਸਮੁੱਚੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋੜੀਂਦੇ ਦੇਸ਼-ਕਾਲ ਰਾਜਸੀ ਵਿਧਾਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਤਮਾਮ ਪੰਜਾਬੀ-ਬੋਲੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਪਿੰਡ-ਸ਼ਹਿਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਸਿੱਖੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਧ ਸਕੇ, ਪਰ ਚਲਾਕ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰੀ ਤੇ ਅਜਾਰੇਦਾਰੀ ਪ੍ਰੈਸ

ਹਰ ਗੱਲ ਤੋਂ ਮਤਲਬ, ਵੱਖਰਾ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਹੀ ਕੱਢੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬੋਲ ਬਾਲੇ ਤੋਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨ... ਵੱਖਰਾ ਦੇਸ਼...

ਲੁੜੀਂਦੇ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਤੋਂ——ਖਾਲਿਸਤਾਨ, ਵੱਖਰਾ ਦੇਸ਼, ਡਿਸਇਨ-ਟੈਗਰੇਸ਼ਨ...

ਪੰਥ ਕੀ ਜੀਤ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਖਰਾ ਮੁਲਕ, ਵੱਖ-ਵਾਦੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਮੁਲਕ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ।

ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਤੋਂ ਵੀ ਖਾਲਿਸਤਾਨ, ਅੱਤਵਾਦੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ...

ਵੱਖਵਾਦੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ... ਮੁੜ ਉਹੋ ਪੰਜ ਸੌ ਸਟੇਟਾਂ ਵਾਲਾ ਰਾਜ਼ਾ-ਝਗੜਾ...

ਇਕ ਹੋਰ ਨੁਕਤਾ—ਮਤੇ ਵਿਚ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ Sikh Nation ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਛਾਪੀ ਗਈ ਹਿੰਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਮੁਤਾਬਕ 'ਨੈਸ਼ਨ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਮਾਇਨੇ 'ਕੌਮ' ਹਨ। ਕਈ ਸੱਜਣ 'ਨੈਸ਼ਨ' ਦੇ ਮਾਇਨੇ Country (ਦੇਸ਼) ਕੱਢੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਵੱਖਰਾ ਦੇਸ਼ ਮੰਗਦੇ ਹਨ—ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਹੈ।

ਇਕ ਬੜੇ ਰਾਜ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਮਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਦੀ ਆੜ ਹੇਠ, ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਮੰਗਾਂ ਵੀ ਅਖੌਂ ਪਰੱਖੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ—ਜਿਵੇਂ ਥੀਨ ਡੈਮ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਆਦਿ। ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਬਾਬਤ ਪਰਮ ਸ਼ਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਹੋਰਾਂ 9 ਜਨਵਰੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦੀ ਕਨਵੇਨਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੋਲਡਨ ਟੈਂਪਲ ਵਿਖੇ ਹੋਣ ਲਿਖੇ ਨੁਕਤੇ ਰੱਖੇ ਸਨ :

(1) ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਬਾਣੇ ਵਾਲੇ ਬੇਕੁਨਾਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਬੂਠੇ ਪੁਲੀਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ 'ਚ ਮਾਰਨਾ, ਬੂਠੇ ਕੇਸ ਬਣਾਉਣੇ ਤੇ ਖੂਨੀ ਜਥੇ ਕਹਿ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦਰ ਤਕ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣਾ।

(2) ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬੋਲੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਸੂਬੇ ਬਣਾ ਦੇਣੇ ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਵੱਲ ਵਜਾ ਕੇ ਮਾਤ੍ਰ-ਭਾਸ਼ਾ ਨਾ ਮੰਨਣਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦਾ ਪ੍ਰਾਂਤ ਬਣਾਉਣੇ ਨਾਂਹ ਕਰਨੀ। 70,000 ਸਿੰਘਾਂ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਦੇ ਜੇਹਲੀ ਜਾਣ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਿਛੋਂ ਅਨਮੋਨੇ ਮਨ ਨਾਲ ਲੰਗੜਾ ਸੂਬਾ ਬਣਾਉਣਾ।

(3) ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਤੇ ਕੌਮੀ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਂਭੇ ਰੱਖ ਕੇ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਅਦਾਲਤੀ ਨੇਮਾਂ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਜਾ ਕੇ ਰਾਵੀ-ਬਿਆਸ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਪੱਖ-ਪਾਤੀ ਵੰਡ ਦਾ ਪੰਜਾਬ-ਮਾਰੂ ਫੈਸਲਾ ਠੋਸਣਾ ।

(4) ਗਵਾਢੀ ਰਾਜਾਂ 'ਚੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸਫ਼ਾਇਆ ਕਰਨਾ ।

(5) ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਤਿਆਗ ਕੇ ਫੌਜ ਵਿਚ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕੇਵਲ ਭੇਦ ਫੀ ਸਦੀ ਕਰ ਦੇਣਾ ।

(6) ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਇਲਾਕੇ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇਣੇ ਨਾਂਹ ਕਰਨਾ ।

(7) ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਸਨਅਤਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰੱਖਣਾ ਤੇ ਖੇਤੀ ਕਿੱਤੇ ਨੂੰ ਘਾਟੇ-ਵੰਦ ਬਣਾ ਦੇਣਾ ।

(8) ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੈੱਡ ਵਰਕਸਾਂ ਉਪਰ ਕੇਂਦਰੀ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ ।

(9) ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋਕ-ਰਾਜੀ ਤੇ ਸਰਬ-ਸਾਂਝੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਹੀ ਫਿਰਕੂ ਕਹਿਣਾ ।

(10) ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਯੋਗ ਸ਼ਬਾਨ ਨਾ ਦੇਣਾ ।

(11) ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅੰਕਟ ਬਣਾਉਣ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ-ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣੇ ਨਾਂਹ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਿਰਪਾਨ ਪਹਿਨਣ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣੀ ਤੇ ਇਸਦਾ ਸਾਈਜ਼ ਮਿਥਣਾ ।

(12) ਦਿੱਲੀ ਜਾਂਦੇ ਸਿਖ ਵੀਰਾਂ, ਭਣਾਂ, ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਬੱਚੀਆਂ ਦੀ ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਵਲੋਂ ਖੁਲ੍ਹੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕਰਨੀ ਤੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਵਾਂਗ ਜ਼ਲੀਲ ਕਰਨਾ ਤੇ ਗੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਰਤਣੀ—ਕੀ ਸਭ ਕੁਝ ਇਕ ਯੋਜਨਾ-ਬੱਧ ਡੂੰਘੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਅਪੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ?

ਜੇ ਉਪਰ ਦੱਸੇ 12 ਪੁਆਇੰਟ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਜਿੰਘ ਸੀ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਦੇ ਭਾਸ਼ਨ ਵਿਚੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਜੋ 9 ਜਨਵਰੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ, ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਪਬਲਿਕ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ ਸਨ !! ਲੇਖਕ ਵੀ ਉਸ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਅਤੇ (ਬਿਨਾ ਪੁਰਾਣੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਤੇ ਵਾਕਫ਼ੀ ਦੇ) ਮੇਰੀ ਡਿਊਟੀ ਤੀਜੇ ਮਤੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੱਗੀ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ

ਬੇਹੱਦ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਕਤ (ਕਿਸੇ ਸਾਥੀ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਤੇ) ਚਾਹ ਪੀਣ ਬੱਲੇ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ !

ਲੇਖਕ ਲਗਪਗ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸਹਿਮਤ ਹੈ। ਕਿਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਤਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਪੁਲੀਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਿਲਕੁਲ ਝੂਠੇ ਸਨ। ਪਟਿਆਲੇ ਦੀ ਕਤਰਵਾਲੀ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਿਖ ਜੈਂਟਲਮੈਨ ਦੇ ਭੱਜ ਕੇ ਦੂਖ-ਨਿਵਾਰਨ ਪੁੱਜਣ ਦੀ ਖਬਰ ਹਾਲੇ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਆਈ ਸੀ ਕਿ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ 'ਸ਼ਤਰਨਾਕ ਸਿਖ' ਨੌਜਵਾਨ (ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ) ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਦੇ ਸਾਈਕਲ ਮਗਰੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਭੱਜ ਜਾਣ ਬਾਬਤ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਲੇਖਕ ਉਸ ਵਕਤ ਕਿਸੇ ਨਿਜੀ ਕੰਮ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਲ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਖਬਰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਸਾਰ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਖੁੜਕ ਗਈ ਕਿ ਸਾਈਕਲ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲਾ ਨੌਜਵਾਨ ਤਾਂ ਸਮਝੋ...ਲੇਖਕ ਦਾਹਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਅੱਜ ਵੀ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਇਨਕੁਆਰੀ ਕਰਵਾਈ ਜਾਏ ਤਾਂ ਦੁੱਧ ਦਾ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪਾਣੀ...

ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੇ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਉਤਾਰੋ ਜਾਂ ਜਹਾਜ਼ ਤੋਂ ਉਤਰੋ...ਕਿੰਨੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਹੈ ? ਇਕ ਪਾਸੇ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਤੁਭਕੀ ਹੋਈ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਗੋਤੇ ਤੇ ਗੋੜਾ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਾਲੇ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਲੈਣ—ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵਤੀਰਾ ਕਰਨ, ਕਿੰਨੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਹੈ ?

ਬਾਕੀ ਰਹੀ ਗੱਲ ਧਰਤੀ ਦੇ ਬੋਝ ਭਜਨ ਲਾਲ ਦੀ, ਉਸ ਬੇਹਯਾ, ਬੇਗ਼ੈਰਤ ਦੇਸ਼-ਧਰੋਹੀ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਨਿੰਦਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਬੰਝਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਚੌਪਰੀ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਕਰ ਕੇ ਖੁਦ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਿਆ (ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਹੋਰੀ ਉਸ ਵਕਤ ਕਿਉਂ ਚੱਪ ਰਹੇ), ਮੁੜ ਏਸ਼ਿਆਈ ਖੰਡਾਂ ਸਮੇਂ ਜੋ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਜਨੂੰਨ, ਫਿਰਕੂ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਸਭ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ—ਇਕ ਦਿਨ ਇਸ ਨੂੰ ਅਵੱਸ਼ ਭਰਨਾ ਪਵੇਗਾ !!

ਬਾਕੀ ਰਹੀ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਾਲੀ ਮੰਗ ਦੀ ਗੱਲ, ਉਸ ਬਾਬਤ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਤਾਂ ਲੇਖਕ ਇਹੋ ਹੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਹਨ, ਉਥੇ ਸਵਰਗਾਂ ਦੀ ਚਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ !!

ਸਾਰ—ਅਜ ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਭੁਲ ਚੁਕੇ ਹਾਂ (ਜਾਂ ਸਾਨੂੰ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ) ਪਰ ਇਹ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਦੇਸ਼ ਸੰਨ 1947 ਵਿਚ ਹੀ ਪਲੇਟ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਜੋ ਉਸ ਵਕਤ ਦੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਿਆ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਵੱਖਰਾ ਦੇਸ਼ ਨਾ ਤਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਵਿਚ। ਪਰ ਜੋ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਲੈਣੀਆਂ ਵੀ 'ਸਹੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਰਹੀ ਗੱਲ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਦੀ, ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਾਹੂਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਅੰਦਰ (ਜਿਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਦਿੰਦਾ ਗਾਂਧੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ) ਕਿਸਾਨੀ ਤੇ ਹੋਰ ਮਿਹਨਤ-ਕਸ਼ੀਦਾ ਦੀ ਲੁੱਟ ਤਾਂ ਹੋਣੀ ਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਅੱਜ ਅਗਰ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸਾਨੀ, ਮਜ਼ਦੂਰ, ਬੁਧੀਜੀਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਗਾਂਹ-ਵਧੂ ਪੰਜਾਬੀ ਹਿੰਦੂ ਸਿਖ ਲਾਮਬੰਦ ਹੋ ਕੇ ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ ਵਿਰੁਧ ਡੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਨ-ਮਨ-ਧਨ ਨਾਲ ਹਰ ਸੰਭਵ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ! ਬਾਕੀ ਅਗਰ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਂਗੂੰ, ਅਖੋਂ ਪਰੋਖੇ ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅੱਤਵਾਦ ਜ਼ਰੂਰ ਜਨਮ ਲਵੇਗਾ!

ਅਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਮਤਾ (ਸਿੱਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿਚ)—ਜੋ 12 ਰੈਜ਼ਲੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ 1978 ਦੌਰਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਮਤਾ ਨੰ: 1. ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।
2. ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੇ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਗਏ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਏ।

3. ਅਜ਼ਾਦੇਦਾਰੀ ਜਕੜ (Monopolistic hold) ਨੂੰ ਹੁਰੰਤ ਤੋੜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਜਨ-ਸਧਾਰਨ ਨੂੰ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਅਤੇ ਸਾਹੂਕਾਰੀ ਦੀ ਲੁੱਟ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

4. 'ਨਹਿਰੂ ਫਾਰਮੂਲੇ' ਮੁਤਾਬਿਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ 'ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ' ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲੇ।

5. ਸੰਤਾਲੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਿਹੜੇ ਰਿਫਿਊਜੀ ਵੀਰ ਜੰਮੂ-ਰਸਮੀਰ ਵਿਖੇ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸਥਾਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਏ।

6. ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਘਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਬੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ।

ਬਾਹਰਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਵਸੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਮੇਟੀਆਂ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਆਦਿ ਵਿਚ ਵਾਜਬ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

7. ਟਰੈਕਟਰਾਂ ਤੋਂ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਡਿਊਟੀ ਖਤਮ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

8. ਕਾਮਿਆਂ-ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਲਈ ਘਟੇ ਘਟ ਵਾਜਬ ਤਨਖਾਹਾਂ ਫਿਕਸ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ।

9. ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਰੇਡੀਓ ਸਟੇਸ਼ਨ (ਪੰਥ ਦੇ ਖਰਚ ਤੇ) ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਸੈਂਟਰ ਕੋਲ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।

10. ਬਾਪੂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚੋਂ, ਹਿੱਸਾ ਦੇਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ, ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਸਹੂਰਿਆਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚੋਂ ਹਿੱਸਾ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਾਲੀ ਭੋਂ ਨੂੰ ਵੈਲਥ ਟੈਕਸ ਅਤੇ ਅਸਟੇਟ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

11. ਪਛੜੇ ਵਰਗ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਖ਼ਾਤਰ ਸਪੈਸ਼ਲ ਮਨਿਸਟਰੀ ਖੋਲ੍ਹੀ ਜਾਵੇ। ਹਿੰਦੂ-ਹਰੀਜਨਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਹਰੀਜਨਾਂ ਵਿਚਲਾ ਵਿਤਕਰਾ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

12. ਰਾਵੀ-ਬਿਆਸ ਪਾਣੀ ਦੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਦਰਿਆਈ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਵੰਡ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚਾਰ ਕਪੜਾ ਮਿਲਾਂ ਅਤੇ ਛੇ ਖੰਡ ਮਿਲਾਂ ਦੁਰੰਤ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਜਾਣ।

ਅਪੀਲ—ਆਖਿਰ ਤੇ ਸੈਂ ਤਮਾਮ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਆਮ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ-ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਗਾਂਹ-ਵਧੂ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਦਾ ਜਾਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਮਤੇ ਵਿਚਲੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਦੀ ਪੂਰਨ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਘੋਖ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੁੜ ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਸਣ। ਬਾਕੀ ਇਕ ਗੱਲ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਅੰਦਰ ਸੋਚਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਾਰਖਾਨੇ ਲੱਗਣਗੇ, ਬਿਜਲੀ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਲਾਭ ਕੀ ਇਕੱਲੇ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲੌਗੋਵਾਲ ਜਾਂ ਸ: ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੈਂਹੜਾ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ—?

ਬਿਲਕੁਲ ਦਰੁਸਤ ਸਟੇਂਡ—ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲੀ

ਦਲ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਹੇਠਲੀਆਂ ਪੰਜ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਬਿਲਕੁਲ ਦਰੁਸਤ ਹਨ :

(ੳ) ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਮਸਲਾ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ ।

(ਅ) ਸੂਬਿਆਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਇਕ ਉੱਚ-ਪੱਧਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ।

(ੲ) ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤੁਰੰਤ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ।

(ਸ) ਪੰਜਾਬੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਬਾਬਤ ਐਕਸਪਰਟਾਂ ਕੌਲੋਂ ਨਿਰਣਾ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ ।

(ਹ) ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਤੁਰੰਤ ਬਣਾਇਆ ਜਾਏ ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਾਲਿਸੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ (ਜੋ ਹੁਣ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਮਤੇ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਦਾ ਹੈ) ਸਸਤਰਾਂ ਬਾਬਤ ਇੰਜ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :
(ਸਫਾ 10 ਤੇ ਆਈਟਮ 6) ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਲਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਇਖਲਾਕੀ ਜੁਰਮ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਛੋਟੇ ਸਸਤ੍ਰ ਰਿਵਾਲਵਰ, ਬੰਦੂਕ ਤਥਾ ਪਿਸਤੌਲ, ਹਾਈਡਰਲ ਤੇ ਕਾਰਬਾਈਨ ਤੇ (ਸਮਾਲ ਅਰਮਜ਼) ਆਦਿ ਰਖਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਖੁਲ੍ਹ ਹੋਵੇ ਤੇ ਕੋਈ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕੇਵਲ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਕਾਫੀ ਸਮਝੀ ਜਾਵੇ ।

ਬੁਢਾਪਾ ਪੈਨਸ਼ਨ, ਹਰੀਜਨ ਸੁਧਾਰ ਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਅਹਿਮ ਨੁਕਤਿਆਂ

ਬਾਬਤ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਜਾਨਣ ਲਈ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ

“ਨਵਾਂ ਪਾਲਿਸੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਖਰੜਾ”

(ਮਤਾ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦਾ—ਗਿਆਨੀ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ)

ਪੜ੍ਹੋ ।

ਨੋਟ :

ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ ਛਪ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ।

ਕਾਪੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਤੇ ਤੇ ਲਿਖੋ :

ਸਕੱਤਰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਲੇਖਕ ਬਾਰੇ ਜਾਣ ਪਛਾਣ

ਪਿੰਡ ਗੁਮਾਨਪੁਰਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਭਾਰਦਵਾਜ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇੰਜੀਨੀਰਿੰਗ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਸਿਵਲ ਇੰਜੀਨੀਰਿੰਗ (B. E. Civil) ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਹਿਸਾਰ ਵਿਖੇ ਨਹਿਰਾਂ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. ਜਾ ਲਗੇ। ਦੋ ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ਇਸ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਭਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੋਂ ਤੰਗ ਸਨ ਤੇ ਫੇਰ ਥਾਪਰ ਇੰਜੀਨੀਰਿੰਗ ਕਾਲਜ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਹੋਰ ਉਚਰੀ ਵਿੱਦਿਆ (M. E. Structures) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਉਥੇ ਹੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਲੱਗੇ। ਤੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ 1980 ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਭਾਰਦਵਾਜ ਹੋਰਾਂ ਪਹਿਲੀ ਵੇਰਾਂ 'ਲੋਕ-ਲਹਿਰ' ਅਤੇ 'ਸਮਤਾ' ਵਿਚ ਆਰਟੀਕਲ ਲਿਖਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ। ਪਿਛਲੇ ਤਿਨਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੁਰਾਨ 'ਪੰਜ ਦਰਿਆ' ਤੇ 'ਸਮਤਾ' ਵਿਚ ਛਪੇ ਆਰਟੀਕਲਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਪੰਜ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ 'ਖਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ-ਸਾਦਗਾਰ ਪੁਸਤਕ ਮਾਲਾ' ਵਲੋਂ ਛਾਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ('ਇਹ ਹੈ ਸਾਡਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ' ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 5)। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਆਰਟੀਕਲ 'ਸੂਬਿਆਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਬਨਾਮ ਸਤਾ ਅਨੇਦਪੁਰ ਦਾ' ਪੰਦਰਵੀ ਵੇਰਾਂ ਛਪ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਲੇਖ 'ਸਮਤਾ' ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਸੀ ਪਰ ਜਨ-ਸਧਾਰਣ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਮੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਹੁਣ ਤੀਕ ਇਸ ਦੀਆਂ 50,000 ਕਾਪੀਆਂ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਵਿਕ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦ (World peace and Socialism) ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ, ਸੂਬਿਆਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰ (State Autonomy) ਦੀ ਦਖਣੀ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਮੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ (ਨਾਟਕਕਾਰ)

ਸੰਪਾਦਕ 'ਸਮਤਾ'

ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਨਿਵਾਸ, ਡਾਕਘਰ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ